

۶. اقدامات مستمر جهان غرب برای جلوگیری از تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران: طراحی و اجرای کودتای نوزده + جنگ تحمیلی از نخستین تلاش‌های غرب برای مقابله با انقلاب اسلامی بود.
۷. تفاوت جنگ رژیم بعثی عراق علیه ایران با همه جنگ‌های قرن بیستم: تمامی کشورهای بلوک شرق و غرب، علیه ایران متحد شده بودند. تسلیحات روسی، آمریکایی، فرانسوی، آلمانی و... و دلارهای نفتی کشورهای عربی در خدمت ارتش عراق قرار داشت که آغازگر جنگ بود، در حالی که ایران برای تهیه ابتدایی‌ترین تجهیزات، از جمله سیم خاردار، تحریم شده بود.
۸. تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر قطب‌بندی قرن بیستم: مقاومت انقلاب اسلامی ایران در دهه نخست، موقعیت بلوک شرق را به عنوان تنها رقیب بلوک غرب متزلزل ساخت و موقعیت جهان اسلام را به عنوان یک قطب فرهنگی تثبیت کرد.
۹. کشورهای غربی برای مقابله با حضور فرهنگی و تمدنی جهان اسلام دو نظریه «پایان تاریخ فوکویاما» و جنگ تمدن‌ها را مطرح کردند. فروپاشی بلوک شرق را به شکل‌گیری نظم نوین جهانی بر مدار یک قطب واحد معنا می‌کردند. اما موفقیت انقلاب اسلامی ایران و پیامدهای جهانی‌اش باطل بودن این نظریه را نشان داد. (نظریه پایان تاریخ)
۱۰. نظریه جنگ تمدن‌ها و پیامدهای آن

این نظریه به حضور فرهنگی و تمدنی جهان اسلام و شکل‌گیری قطب‌بندی جدید فرهنگی تمدنی اعتراف می‌کند.	
پیامدهای آن عبارتند از:	اولاً با طرح دیگر تمدن‌ها در عرض تمدن اسلامی، جایگاه برجسته و منحصر به فرد انقلاب و فرهنگ اسلامی را نادیده می‌گرفت.
	ثانیاً با طرح جنگ تمدن‌ها، رویکرد خصمانه جهان غرب را به جنبش‌های اسلامی، توجیه می‌کرد و از این طریق، هراسی را که پس از جنگ جهانی دوم، نسبت به بلوک شرق وجود داشت، متوجه جهان اسلام می‌گرداند.

۱۱. اقتصاد و سیاست غرب نیازمند مناطق پیرامونی است به همین دلیل با حرکت‌های مستقل در جهان اسلام مقابله می‌کند.
۱۲. اقدامات غرب در مقابل حرکت‌های مستقلی که در جهان اسلام شکل گرفته است عبارتند از:
- (الف) مقابله نظامی و سیاسی از طریق حضور مستقیم؛ مانند آنچه در افغانستان و عراق رخ داده است.
- (ب) محاصره و تحریم اقتصادی از طریق سازمان‌های بین‌المللی مانند آنچه نسبت به ایران انجام می‌شود.
- (پ) تبلیغ معنویت‌های کاذب و سکولار در کشورهای غربی برای اشباع خلاء معنوی فرهنگ غرب
- (ت) تصویرسازی خشن و غیر عقلانی از فرهنگ اسلامی از طریق سازماندهی و شکل‌دهی جریان‌های تروریستی وهابی
- (ث) تفسیرهای سکولار از اسلام و حمایت از اسلام آمریکایی در مقابل انقلاب اسلامی
- (ج) مدیریت جنگ رسانه‌ای همه جانبه در برابر حرکت فرهنگی جهان اسلام
- (چ) ایجاد اختلافات فرقه‌ای و مذهبی برای تضعیف جهان اسلام

نمره ۲۰

آزمون درس پانزدهم

۱۵

۰/۵	الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.
۰/۵	۱. مقاومت انقلاب اسلامی ایران در دهه نخست پیدایش آن نشان داد بلوک شرق، تنها رقیب بلوک غرب است.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	۲. دولتمردان آمریکا، انقلاب اسلامی ایران را با موازین فرهنگ غرب می‌سنجیدند.
۰/۵	درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	۳. نخستین انقلاب بعد از انقلاب فرانسه، انقلاب اکتبر روسیه بود. (پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - فرورد ۱۳۰۲) درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.
۰/۵	۴. پیداری اسلامی، دفاع از محرومان و را وظیفه خود می‌داند. (دفترانه غیردولتی سلام رسالت - فرورد ۱۳۰۲)
۰/۵	۵. در زمان انورسادات، دولت مصر در قرارداد اسرائیل را به رسمیت شناخت. (پسرانه علوی تهران - فرورد ۱۳۰۰)
۰/۵	۶. دولت‌های غربی تلاش کردند، انقلاب کشورهای عربی را بخشی از فرایند غربی شدن آن‌ها معرفی کنند و آن را نامیدند. (دفترانه آیت‌الله نظام‌شاه - فرورد ۱۳۰۱)
۰/۵	۷. فرهنگ‌هایی که در دوره استعمار، مقهور و مرعوب جوامع غربی شده بودند، راه حل چالش‌های خود را نیز در می‌دانستند.
۰/۵	۸. انقلاب اسلامی ایران، رسالت خود را در می‌دانست. (گروه علوم اجتماعی نوشهر - فرورد ۱۳۰۰)
۰/۵	۹. غرب از طریق سازماندهی و شکل‌دهی جریان‌های تروریستی، در صدد است.

سوال بازگشت به اسلام و مطرح شدن اسرائیل به عنوان مسئله جهان اسلام چه پیامدهایی به دنبال داشت؟

پاسخ:

- اولاً: مشروعیت قرارداد کمپ دیوید را در باور مسلمانان، مخدوش کرد.
- ثانیاً: مقاومت در برابر صهیونیسم را از موضع اعتقاد اسلامی و با تکیه بر ایمان به خداوند و قدرت الهی آغاز کرد.
۶. تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جهان اسلام
 - از میان برداشته شدن انورسادات توسط اسلام خواهان مصر
 - شکل گیری انتفاضه و جنبش های جدید اسلامی در فلسطین
 - جهاد اسلامی افغانستان در برابر حکومت وابسته به بلوک شرق
 - تشکیل جبهه نجات اسلامی در الجزایر و پیروزی اسلامگرایان در انتخابات ۱۹۹۰ م این کشور
 - سلسله جنبش ها و انقلاب های گسترده مردم در کشورهای عربی که از سال ۱۳۸۹ ه. ش، که تاکنون به سقوط قدرت های سیاسی در چهار کشور عربی منجر شده است.
۷. وقوع این انقلاب ها، سه دهه بعد از انقلاب اسلامی ایران نظیر همان وقایعی است که چهار دهه پس از انقلاب فرانسه در کشورهای اروپایی رخ داد.
۸. این مورد مهم ترین پیامد انقلاب اسلامی در جهان اسلام است که برخی آن را بهار عربی نامیدند و غرب برای انحراف این انقلاب ها با تمام توان وارد عمل شد.
۹. تفاوت حرکت اجتماعی نخستین بیدارگران اسلامی با حرکت های اخیر بیداری اسلامی
 - نخستین بیدارگران در جهان اسلام، اندیشمندان و عالمانی بودند که برای حفظ استقلال و عزت جهان اسلام به دنبال اصلاح رفتار حاکمان جوامع اسلامی بودند.
 - اما امروزه بیداری اسلامی، حاصل انتقال بیداری از سطح نخبگان به متن مردم و فرهنگ عمومی جهان اسلام است.
۱۰. پیامد تحقق بیداری اسلامی در جوامع اسلامی
 - اگر بیداری اسلامی در جوامع اسلامی تحقق پیدا کند، این جوامع به سوی نظامی حرکت خواهند کرد که فارغ از قدرت های قومی و قبیله ای بر مدار فقاقت و عدالت، سازمان می یابند.
۱۱. امام خمینی (ره) در وصیت نامه الهی سیاسی خود، تشکیل یک دولت اسلامی را با جمهوری های آزاد و مستقل برای آینده کشورهای مسلمان ترسیم می کند.

جغرافیای فرهنگی جهان جدید

۱. انقلاب اسلامی با آنکه در ایران رخ داد و از ذخایر معرفتی شیعی استفاده کرد، آرمان ها، ارزش ها و رسالت خود را به حل چالش های جامعه ایران یا شیعیان جهان محدود نکرد.
۲. رسالت انقلاب اسلامی ایران
 - الف) پاسداری از عزت و اقتدار جهان اسلام
 - ب) دفاع از محرومان و مستضعفان جهان
 - پ) مخاطب قرار دادن فطرت همه انسان ها
 - ت) توجه به حل مشکلات معرفتی و معنوی بشر

الف) اشاره به اشکالاتی در محدود کردن علم به شناخت حسی و عقلی	۳. نکات نامه امام خمینی (ره) به گورباچف
ب) پیش بینی فروپاشی بلوک شرق	
پ) درخواست از شوروی برای آمدن به سوی آموزه های اسلام برای عبور از بحران ها و فرستادن نخبگان شان به ایران برای فراگیری حکمت و علوم اسلامی	

۴. تأثیرات جهانی انقلاب اسلامی ایران
 - الف) بروز بحران های معرفتی و چالش های آن
 - ب) شاهی بر حضور تاریخ ساز فرهنگ های غیر غربی
 - پ) تأثیرگذاری بر شکل گیری و گسترش اندیشه های پسا مدرن
 - ت) ایجاد رویکرد دینی و معنوی به زندگی اجتماعی در جوامع غربی
 - ث) از دست رفتن اعتبار جهانی آرمان های بعد از رنسانس
 - ج) شکل گیری نظریه های ناظر بر افول سکولاریسم
۵. تأثیر انقلاب اسلامی بر کشورهای جهان سوم:
 - قرار دادن مسیر نوینی در راه رسیدن کشورها که موقعیت دو قطب سیاسی قرن بیستم را درهم ریخت و قطب بندی جدیدی ایجاد کرد.

اقدامات مستمر جهان غرب برای جلوگیری از تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران:

۱. اجرای کودتای نوزده + جنگ تحمیلی از نخستین تلاش های غرب برای مقابله با انقلاب اسلامی بود.
۲. تفاوت جنگ رژیم بعثی عراق علیه ایران با همه جنگ های قرن بیستم:
 - نامی کشورهای بلوک شرق و غرب، علیه ایران متحد شده بودند. تسلیحات روسی، آمریکایی، فرانسوی، آلمانی و... و دلارهای نفتی کشورهای عربی در دمت ارتش عراق قرار داشت که آغازگر جنگ بود، در حالی که ایران برای تهیه ابتدایی ترین تجهیزات، از جمله سیم خاردار، تحریم شده بود.

۶. نکاتی در مورد انقلاب روسیه

در سال ۱۹۱۷ میلادی در روسیه رخ داد.

دارای رویکرد چپ و سوسیالیستی بود.

به دلیل داشتن خصلت سکولار درون فرهنگ غرب قرار می گرفت.

تفاوت انقلاب اکتبر روسیه با سایر انقلاب های اروپایی

انقلاب اکتبر روسیه رویکرد چپ و سوسیالیستی داشت اما انقلاب های اروپایی رویکردی لیبرالیستی داشتند.

۷. نکاتی در مورد انقلاب های آزادی بخش قرن ۲۰

تقلیدی بدلی از انقلاب های مدرن بودند.

در دوره استعمار، مذهب و مرعوب جوامع غربی شده بودند.

چالش های خود را از نگاه نظریه پردازان غربی تفسیر می کردند و راه حل آن چالش ها را نیز در پیوستن به جوامع غربی می دیدند.

۸. شباهت و تفاوت انقلاب فرانسه با انقلاب اسلامی ایران

شباهت: هر دو انقلاب هایی بودند که با آرمان های جدید در سطح جهان اتفاق افتادند.

تفاوت: انقلاب فرانسه در چارچوب آرمان ها و ارزش های سکولار و دنیوی شکل گرفت اما انقلاب اسلامی ایران الگوی رفتاری خود را از فقه اجتماعی و

سیاسی شیعه می گرفت.

۹. گفت و گو کنید.

سوال انقلاب اسلامی ایران از منظر دینی چه اقدامی انجام داد؟

پاسخ: این انقلاب از منظر دینی و فرهنگی به شناخت بحران ها و چالش های جهان اسلام پرداخت.

سوال انقلاب اسلامی ایران با بازگشت به هویت اسلامی چه امکانی را فراهم آورد؟

پاسخ: این انقلاب با بازگشت به هویت اسلامی، فرصت جدیدی را برای جهان غرب، جهت عبور از بحران های معرفتی و معنوی آن پدید آورد.

تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جهان اسلام

۱. رویکرد متفاوت دولتمردان و روشنفکران جهان اسلام قبل از انقلاب اسلامی ایران نسبت به مسائل و مشکلات جوامع خود و جهان اسلام

رویکرد اول: مسائل جهان اسلام را از نوع مشکلاتی می دانستند که در اثر عقب ماندگی تاریخی از جوامع غربی پیش آمده بود.

رویکرد دوم: مسائل جهان اسلام را از نوع مشکلاتی می دانستند که لیبرالیسم غربی به وجود آورده بود.

کسانی که رویکرد دوم را داشتند، از موضع اندیشه های مارکسیستی و سوسیالیستی به مبارزه با غرب سیاسی می پرداختند.

۲. تا پیش از انقلاب اسلامی، هر یک از ده ها کشور بزرگ و کوچک مسلمان با گرایش به یکی از دو رویکرد گفته شده، در حاشیه بلوک شرق یا غرب قرار

می گرفتند و چگونگی برخوردشان با مسائل مهم جهان اسلام از جمله مسئله فلسطین، تحت تأثیر قطب بندی مزبور بود.

چگونگی برخورد کشورهای مسلمان نسبت به مسئله فلسطین

■ کشورهای که زیر نفوذ بلوک غرب بودند، دولت غاصب اسرائیل را به رسمیت می شناختند و یا در جهت سازش با آن گام برمی داشتند.

■ کشورهای که زیر نفوذ بلوک شرق بودند، جبهه پایداری و مقاومت را تشکیل می دادند.

گروه های مبارز فلسطینی ناگزیر به بخش اخیر ملحق می شدند.

۳. هویت گروه های مبارز فلسطینی

■ برخی از گروه های مبارز فلسطینی هویت مارکسیستی داشتند و با هویت الحادی خود، جایگاهی برای اعتقادات دینی و معنوی قائل نبودند.

■ برخی دیگر اندیشه های ناسیونالیستی داشتند و با هویت ناسیونالیستی خود، اسلام را به عنوان پدیده ای عربی می پذیرفتند.

سوال جمله «فلسطین عرصه تقابل بلوک شرق و غرب شده بود» به چه معناست؟

پاسخ: یعنی دولت اسرائیل با حمایت های مالی و تسلیحاتی امریکا و کشورهای اروپایی وابسته به بلوک غرب تجهیز می شد و جبهه مقابل (فلسطین) با

سلاح های روسی می جنگید.

سوال ۴. چه عاملی موجب تضعیف موقعیت گروه های مبارز فلسطینی شد؟

پاسخ: بعد از مرگ جمال عبدالناصر، در زمان انورسادات دولت مصر که تا پیش از آن مظهر ناسیونالیسم عربی بود در قرارداد کمپ دیوید، اسرائیل را به رسمیت

شناخت و این مسئله موقعیت گروه های فلسطینی را تضعیف کرد.

سوال ۵. اهمیت انقلاب اسلامی ایران در چه بود؟

پاسخ: اهمیت انقلاب تنها در این نبود که مهمترین قدرت حامی اسرائیل در منطقه یعنی شاه را ساقط کرده بود، بلکه در راهکاری بود که برای مبارزه با

صهیونیسم ارائه می داد.

درس پانزدهم: (افق بیداری اسلامی)

درس نامه.

درس ۱۵ (در یک نگاه)

نخستین انقلاب - جهان دو قطبی - هویت جنبش‌ها و انقلاب‌ها - دولتمردان آمریکا - موازین فرهنگ غرب - آرمان‌ها و ارزش‌های سکولار غرب - انقلاب فرانسه - سلسله انقلاب‌های ۱۸۳۰ م و ۱۸۴۸ م - انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ م - روسیه - جنبش‌های آزادی‌بخش قرن بیستم - مذهب و مرجعیت جوامع غربی - فقه اجتماعی و سیاسی شیعی - تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر جهان اسلام - مسئله فلسطین - دولت غاصب اسرائیل - جبهه پایداری و مقاومت - گروه‌های مبارز فلسطینی - عرصه‌های تقابل بلوک شرق و غرب - جمال عبدالناصر، مظهر ناسیونالیسم عربی - قرارداد کمپ دیوید - شکل‌گیری انتفاضه - تشکیل جبهه نجات اسلامی در الجزایر - جهاد اسلامی افغانستان - بهار عربی - جغرافیای فرهنگی جهان جدید - عزت و اقتدار جهان اسلام - گورباچف آخرین صدر هیئت رئیسه اتحاد جماهیر شوروی - پیش‌بینی فروپاشی بلوک شرق - بحران‌های معرفتی و معنوی جهان غرب - نظریه پایان تاریخ فوکویاما - شکل‌گیری قطب‌بندی جدید فرهنگی تمدنی - تبلیغ معنویت‌های کاذب - ارائه تصویری خشن و غیر عقلانی از فرهنگ اسلامی - جنگ رسانه‌ای همه جانبه - ایجاد اختلافات فرقه‌ای و مذهبی - تضعیف جهان اسلام

نخستین انقلاب

سوال چه مواردی مد نظر بیداری اسلامی نمی‌باشد؟

پاسخ: تغییر موقعیت ملت‌ها و کشورهای پیرامونی، در نظام جهانی سلطه را اوج همت خویش نمی‌بیند.

تنها آرمان بشر را صلحی که بی‌توجه به عدالت است، نمی‌پندارد.

از افق جهان متحد به عالم نمی‌نگرد تا در تنگنای جهان سکولار و چالش‌ها و بحران‌های ذاتی آن متوقف گردد.

سوال مسئولیت‌ها و رسالت‌های بیداری اسلامی کدامند؟

پاسخ: ۱. دفاع از محرومان و مستضعفان جهان را وظیفه خود می‌داند.

۲. نوع بشر را مخاطب پیام خود قرار می‌دهد.

۳. حل مشکلات معرفتی و معنوی بشریت را رسالت خود می‌بیند.

۱. در جهان دو قطبی قرن بیستم، هویت جنبش‌ها، انقلاب‌ها و کشورها براساس جایگاه و اهمیتشان برای یکی از دو قطب جهان؛ یعنی بلوک شرق یا غرب شناسایی می‌شد.

۲. انقلاب اسلامی ایران با اینکه یک نظام سیاسی وابسته به بلوک غرب را هدف قرار داده بود، ولی به بلوک شرق هم وابسته نبود به همین دلیل، از اهمیت آن کاسته می‌شد.

۳. نظر دولتمردان آمریکا، در مورد انقلاب اسلامی ایران

الف) اینکه با بلوک شرق ارتباط برقرار نمی‌کرد. توان مقاومت نداشت دیر یا زود، بار دیگر، دست نیاز به سوی بلوک غرب دراز می‌کرد.

ب) با چنین نگاهی به انقلاب اسلامی ایران، از عمق حادثه غافل بودند.

پ) انقلاب اسلامی را با موازین فرهنگ غرب می‌سنجیدند.

۴. ویژگی‌های انقلاب اسلامی ایران

الف) در چارچوب آرمان‌ها و ارزش‌های سکولار جهان غرب قرار نداشت.

ب) از متن فرهنگ اسلامی برمی‌خاست.

پ) برای حفظ هویت اسلامی و تأمین حقوق از دست رفته امت اسلامی شکل گرفته بود.

ت) نخستین انقلاب جدید بعد از انقلاب فرانسه بود؛ زیرا سایر انقلاب‌ها جدید نبوده و در جهت بسط و گسترش انقلاب فرانسه بودند.

۵. نکاتی پیرامون انقلاب فرانسه

الف) انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ م با آرمان‌ها و ارزش‌های مدرن پس از رنسانس به وجود آمد.

ب) ابتدا در خاستگاه خود، فرانسه، گرفتار مشکلاتی شد، اما به زودی به صورت سلسله انقلاب‌های ۱۸۳۰ م و ۱۸۴۸ م حیاتی مجدد یافت و همه کشورهای اروپایی را فراگرفت.

۲. انقلاب اسلامی

الف) چند سال پس از انقلاب مشروطه امام خمینی (ره) فعالیت رقابت‌آمیز را، با اعتراض به کاپیتولاسیون و رفتار استعماری شاه آغاز کرد ولی در حد اصلاح رفتار ساختار باقی نماند و این حرکت به صورت یک حرکت انقلابی که حذف شاهنشاهی و تحقق حکومت اسلامی را دنبال می‌کرد.

ب) ویژگی حاکمیت آرمانی دینی (حاکمیت الهی)

- در زمان پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، آن‌ها مجری حاکمیت الهی‌اند.
- در زمان غیبت، مجری احکام الهی افرادی هستند که هم آگاه و عالم به احکام الهی باشند و هم به آگاهی خود عامل باشند.
- پ) مشکل عدالتخانه این بود که رفتار عادلانه را به کسانی تحمیل می‌کرد که:
- با معیارهای الهی به قدرت نرسیده بودند.
- قدرت را با شمشیر قوم و عشیره یا حمایت دولت‌های استعمارگر به دست آورده بودند.
- عالم به عدالت نبودند.
- عمل به عدالت به قدر کافی در شخصیت آن‌ها نهادینه نشده بود.

۳. مقایسه انقلاب اسلامی و انقلاب‌های آزادی‌بخش

الف) قرن بیستم را قرن انقلاب‌های آزادی‌بخش می‌دانند و انقلاب اسلامی، آخرین انقلاب قرن بیستم است.

ب) شباهت‌های انقلاب اسلامی ایران با انقلاب‌ها و جنبش‌های آزادی‌بخش قرن بیستم:

- همگی جهت‌گیری ضد استعماری داشتند.
- همگی در جهت از بین بردن سلطه سیاسی کشورهای غربی عمل می‌کردند.

پ) تفاوت‌ها	
انقلاب اسلامی ایران	انقلاب‌های آزادی‌بخش
- عدم وابستگی به بلوک شرق و غرب - یک انقلاب فراگیر مردمی و از همه اقشار و گروه‌های جامعه، با مرجعیت و رهبری دینی - بهره بردن از آموزه‌های اسلامی - دارای هویتی فرهنگی و تمدنی خارج از دو قطب شرق و غرب - ایجاد یک قطب‌بندی جدید که خود در کانون قطب فرهنگی	- مورد حمایت بلوک شرق - همراه با جنبش‌های چریکی احزاب مختلف - شکل‌گیری در چارچوب نظریه‌های چپ یعنی مکانی که برای حل بحران غرب (مکاتب سیاسی غرب) به وجود آمده بودند. - ناتوانی‌هایی در مقابله با استعمار و حذف کارگزاران غربی و ناتوانی در قطع وابستگی اقتصادی و فرهنگی به غرب و دچار شدن به استعمار نو و عدم خروج کشورشان از جایگاه پیرامونی

نمره ۲۰

آزمون درس چهاردهم

۱۴

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. منورالفکران مشروطه را نوعی حاکمیت سکولار مانند دولت فرانسه می‌دانستند. (کنکور سراسری دافل کشور - دی ۱۳۰۱)	درست ☐ نادرست ☐
۲. انقلاب اسلامی، بازگشت مردم ایران به حرکت ناتمامی بود که در مشروطه آغاز شد.	درست ☐ نادرست ☐
۳. در اندیشه اجتماعی و سیاسی شیعی حاکمیت آرمانی دینی، حاکمیت الهی است. (دفترانه غیر دولتی سلامت - فرورد ۱۳۰۲)	درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. تعامل عالمان شیعی با قاجار براساس بود.	۰/۵ (پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - فرورد ۱۳۰۲)
۵. برخورد رقابت‌آمیز عالمان دینی با قاجار، بود.	۰/۵ (پسرانه حکمت شهری - فرورد ۱۳۰۰)
۶. حاکمیت منورالفکران در ایران به رضاخان ختم شد.	۰/۵ (پسرانه الهی منطقه ۱۶ تهران - فرورد ۱۳۰۱)
۷. فعالیت رقابت‌آمیز امام خمینی (ره) با اعتراض به و آغاز شد.	۱
۸. انقلاب اسلامی ایران فقط یک انقلاب سیاسی نبود بلکه داشت.	۰/۵
۹. انقلاب‌های آزادی‌بخش اغلب در مقابل شکل می‌گرفتند.	۰/۵ (دفترانه غیر دولتی سپهر معرفت - فرورد ۱۳۰۲)

درس چهاردهم: (انقلاب اسلامی ایران، نقطه عطف بیداری اسلامی)

درسنامه

درس ۱۴ (در یک نگاه)

انقلاب اسلامی ایران - ویژگی‌هایی متمایز از دیگر جنبش‌های اجتماعی - انقلاب مشروطه - جنبش عدالتخانه و جنبش تنباکو اصلاح رفتار حاکمان - ساختار حکومت - تعامل عالمان شیعی - مقاومت منفی - واجبات نظامیه - قراردادهای استعماری فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی - اصلاح ساختار - اصلاح شیوه زمامداری پادشاه - قوانین عادلانه الهی - فقه اجتماعی و سیاسی تشیع - برقراری حاکمیت آرمانی - انقلاب اجتماعی و تغییر ساختار سیاسی - احکام عادلانه الهی - مأموریت حفظ امنیت منطقه - اعتراض به کاپیتولاسیون - رفتار استعماری شاه - تبدیل حرکت اصلاحی به حرکت انقلابی - مشکل عدالتخانه شمشیر قوم و عشیره - انقلاب‌های آزادی‌بخش - کشورهای جهان سوم در آفریقا - آسیای جنوب شرقی و آمریکای لاتین جهت‌گیری ضد استعماری - جهت‌گیری ضد آمریکایی و ضد صهیونیستی - جنبش‌های چریکی - یک انقلاب فراگیر مردمی - چارچوب نظریه‌ها و مکاتب چپ - حذف کارگزاران مستقیم غرب - بیرون از قطب‌بندی سیاسی شرق و غرب - قطب‌بندی جدید فرهنگی - در کانون قطب فرهنگی جهان اسلام

انقلاب اسلامی ایران ویژگی‌هایی متمایز از دیگر جنبش‌های اجتماعی داشت و با همه جنبش‌های اجتماعی که پیش از آن در ایران رخ داده بود یا هم عصر با آن در سایر نقاط دنیا وجود داشت، متفاوت بود.

۱. انقلاب مشروطه

الف) نخستین بیدارگران اسلامی در ایران، جنبش‌هایی را برای اصلاح رفتار حاکمان و ساختار حکومت قاجار به وجود می‌آوردند.

ب) تعامل عالمان شیعی با قاجار **براساس** مقاومت منفی بود.

پ) توضیح چند مفهوم

- **مقاومت منفی**: حاکمیت پادشاه، ظالمانه و غیر مشروع دانسته می‌شود و همکاری سیاسی با آن، جز در حد واجبات نظامیه انجام نمی‌شود.

- **واجبات نظامیه**: اموری است که برای بقای زندگی اجتماعی لازم است؛ مانند حفظ امنیت یا مقابله با دشمنان خارجی

- **فعالیت رقابت‌آمیز**: ورود فعال به عرصه زندگی اجتماعی و سیاسی، نه در جهت تأیید قدرت حاکم و حمایت از آن، بلکه در رقابت با آن است.

ت) جنبش تنباکو

- برخورد رقابت‌آمیز عالمان دینی با قاجار، حرکتی اصلاحی بود. آن‌ها برای اصلاح برخی رفتارهای پادشاهان قاجار تلاش می‌کردند.

- این جنبش نمونه‌ای موفق از فعالیت رقابت‌آمیز اصلاحی است. این تجربه موفق، فعالیت رقابت‌آمیز را از اصلاح رفتار به اصلاح ساختار تغییر داد و به «جنبش عدالتخانه» منجر شد.

- **هدف جنبش عدالتخانه**: اصلاح شیوه زمامداری شاه را هدف قرار داده بود.

- با توجه به شرایط داخلی و خارجی در پی تأسیس مجلسی بود که قوانین عادلانه الهی را تدوین کند و شاه را ملزم سازد که در چارچوب این قوانین عمل کند.

- حاکمیت را از مدار استبداد به مدار عدالت منتقل می‌کرد.

- جنبش عدالتخانه، از آن جهت که ساختار سیاسی جامعه را تغییر می‌داد، یک **انقلاب اجتماعی** بود.

- با اوج‌گیری این جنبش، منورالفکران غرب‌زده به آن پیوستند و در جریان بست‌نشینی در سفارتخانه انگلستان، نام مشروطه را برای آن برگزیدند.

ث) معنای مشروطه و مجلس از نظر عالمان و منورالفکران:

نظرات	مشروطه	مجلس
عالمان	مشروطه کردن حاکمیت به احکام عادلانه الهی	محلی که در آن، قوانین بر مدار احکام شریعت تدوین شود.
منورالفکران	نوعی حکومت سکولار مانند دولت انگلیس	محلی که در آن، قوانین براساس اراده و خواست بشر تنظیم شود.

ج) سرانجام جنبش مشروطه:

- نزاع و رقابتی سخت بین بیدارگران اسلامی و منورالفکران غرب‌گرا به وجود آمد که پس از دو دهه کشمکش، با حضور قدرت‌های استعماری و دخالت انگلستان، به نفع جریان منورالفکران پایان یافت.

- حاکمیت منورالفکران در ایران به استبداد استعماری رضاخان ختم شد.

۲. انقلاب اسلامی

ب) چند سال پس از انقلاب مشروطه امام خمینی (ره) فعالیت رقابت‌آمیز را، با اعتراض به کاپیتولاسیون و رفتار استعماری شاه آغاز کرد ولی در حد اصلاحات ساختار باقی نماند و این حرکت به صورت یک حرکت انقلابی که حذف شاهنشاهی و تحقق حکومت اسلامی را دنبال می‌کرد.

(ویژگی حاکمیت آرمانی دینی (فالمیت الهی))

در زمان پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، آن‌ها مجری حاکمیت الهی‌اند.

در زمان غیبت، مجری احکام الهی افرادی هستند که هم آگاه و عالم به احکام الهی باشند و هم به آگاهی خود عامل باشند.

(مشکل عدالتخانه این بود که رفتار عادلانه را به کسانی تحمیل می‌کرد که:

با معیارهای الهی به قدرت نرسیده بودند.

قدرت را با شمشیر قوم و عشیره یا حمایت دولت‌های استعمارگر به دست آورده بودند.

عالم به عدالت نبودند.

عمل به عدالت به قدر کافی در شخصیت آن‌ها نهادینه نشده بود.

۱. مقایسه انقلاب اسلامی و انقلاب‌های آزادی‌بخش

ستقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می‌ساخت.
قاومت‌های مردمی برای حفظ هویت اسلامی خود را نیز سرکوب می‌کرد.
بگونگی شکل‌گیری روشنفکران چپ در جوامع اسلامی

(در هم ریختن نظم پیشین به بهانه رسیدن به جایگاه کشورهای غربی انجام می‌شد؛ اما در عمل، این کشورها به جای رسیدن و نزدیک شدن به کشورهای
ی، همچنان خصوصیات کشورهای پیرامونی و استعمارزده را دارند. این مسئله موجب اعتراض برخی از نخبگان این کشورها را که به غرب چشم دوخته‌اند، شد.

(ب) تأثیرپذیری این نخبگان از جریان‌های چپ شکل گرفته در کشورهای اروپایی منجر به شکل‌گیری روشنفکران چپ شد.

دیدگاه‌های روشنفکران چپ در جوامع اسلامی

- * نسبت به حرکت‌های سیاسی متوالفکران غرب‌گرا معترض بودند.
- * اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول، به دلیل گریز آنان از اسلام یا اسلام ستیزی آنان نبود، بلکه از نوع اعتراضاتی بود که طی قرن بیستم در کشورهای غربی نسبت به عملکرد اقتصادی نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری شکل گرفت.
- * حرکت‌های خود را در چارچوب اندیشه‌های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی سازمان می‌دادند.
- * برخی از آنان، حرکت‌های اجتماعی‌شان را آشکارا به صورت مکاتب غیر توحیدی مطرح می‌کردند.
- * برخی از آن‌ها از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می‌کردند، حتی گاهی اندیشه‌های خود را در پوشش دینی بیان می‌داشتند. (این گروه روشنفکری التقاطی چپ را در جوامع اسلامی به وجود آوردند).

سرانجام روشنفکران چپ در جوامع اسلامی

(الف) حرکت‌های اعتراض‌آمیز روشنفکران چپ کشورهای مسلمان، اغلب مورد حمایت‌های بلوک شرق قرار می‌گرفت.

(ب) تا هنگام فروپاشی بلوک شرق، روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند و جریان چپ حتی در کشورهایی که زیر نفوذ بلوک غرب قرار داشتند به عنوان یک جریان اجتماعی تأثیرگذار حضور داشت.

(پ) با فروپاشی بلوک شرق و از بین رفتن جاذبه‌های روشنفکری چپ در سطح جهانی، این جریان در کشورهای اسلامی نیز جاذبه خود را از دست داد و غرب‌گرایان این جوامع، دیگر بار به اندیشه‌های لیبرالیستی غربی روی آوردند.

الف) درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را مشخص کنید.									
۱. جهان غرب ابتدا با لایه‌های عمیق هویتی خود با جهان اسلام مواجه شد. (دفترانه غیردولتی سلامت، فروردین ۱۴۰۱)	درست ☐ نادرست ☐								
۲. بیدارگران نخستین، با وجود رویکرد اعتراض‌آمیز به غرب، از فرهنگ غرب شناخت عمیقی نداشتند.	درست ☐ نادرست ☐								
۳. پس از فروپاشی بلوک شرق، روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند.	درست ☐ نادرست ☐								
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.									
۴. عالمان دینی، اغلب براساس با غرب متجدد تعامل می‌کردند.	(پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی، فروردین ۱۴۰۲)								
۵. به موازات نخستین بیدارگران اسلامی، شکل گرفت.	(دبیرستان پسرانه الهی منطقه ۱۶ تهران، فروردین ۱۴۰۱)								
۶. قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان، ریشه در این کشورها نداشت.									
۷. حکومت متوالفکران غرب‌گرا در کشورهای اسلامی، را به دنبال داشت.	(پسرانه علامه هلی ۲ تهران، فروردین ۱۴۰۲)								
۸. متوالفکران غرب‌گرا، در ایران، اومانیزم را به و روشنگری مدرن را به ترجمه کردند.									
۹. از نظر متوالفکران غرب‌گرا، مفهوم و بی‌معنا و متفوق بود.	(دفترانه غیردولتی رفاه شرق منطقه ۳ تهران، فروردین ۱۴۰۰)								
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.									
۱۰. مصداق‌های (الف - ب - ج) به ترتیب کدام‌اند؟	(کنکور سراسری داخل کشور، سال ۹۵ - یا انگلی تغییر)								
<table border="1"> <thead> <tr> <th>افراد و جریان‌ها</th><th>عملکرد</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>حکومت متوالفکران غرب‌زده</td><td>(پ)</td></tr> <tr> <td>حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان</td><td>(الف)</td></tr> <tr> <td>(ب)</td><td>سرکوب مقاومت مردم در حفظ هویت اسلامی خود</td></tr> </tbody> </table>		افراد و جریان‌ها	عملکرد	حکومت متوالفکران غرب‌زده	(پ)	حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان	(الف)	(ب)	سرکوب مقاومت مردم در حفظ هویت اسلامی خود
افراد و جریان‌ها	عملکرد								
حکومت متوالفکران غرب‌زده	(پ)								
حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان	(الف)								
(ب)	سرکوب مقاومت مردم در حفظ هویت اسلامی خود								
(۱) ایجاد ساختارهای اجتماعی پیشین - جریان روشنفکری چپ - موفق شدن در مقابله با استعمار (۲) حذف ساختارهای اجتماعی پیشین - کشورهای زیر نفوذ بلوک شرق - استبداد استعماری در کشورهای اسلامی (۳) تشکیل جبهه مقاومت و پایداری - بیدارگران اسلامی - حذف ساختارهای اجتماعی پیشین (۴) حفظ پوشش دینی - گروه‌های مبارز فلسطینی - رسیدن به جایگاه کشورهای غربی									

کدام‌یک در رابطه با روشنفکران چپ کشورهای اسلامی درست است؟

(کنکور سراسری داخل کشور، سال ۹۸)

۵/۵

- (۱) مورد حمایت بلوک شرق - عدم اعتراض به نسل اول به دلیل اسلام ستیزی - تداوم جاذبه پس از فروپاشی بلوک شرق
- (۲) حرکت اجتماعی برخی از آنان به صورت مکاتب غیر توحیدی - مورد حمایت بلوک غرب - تداوم جاذبه تا حفظ جاذبه‌های روشنفکری

۳. بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن می‌دانستند.

۴. بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می‌کردند و قومیت‌های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می‌شناختند.

کلمه مهم

بیدارگران نخستین، با وجود رویکرد اعتراض‌آمیز به غرب، از فرهنگ غرب شناخت عمیقی نداشتند. آن‌ها خطر غرب را بیشتر در سلطه‌گری و قدرت سیاسی و اقتصادی آن می‌دیدند.

علت ضعف جوامع اسلامی و قدرت جوامع غربی از نگاه نخستین بیدارگران اسلامی
(الف) علت ضعف جوامع اسلامی ← دوری مسلمانان از عمل به اسلام
(ب) علت قدرت جوامع غربی ← عملکرد آن‌ها اغلب همان است که مورد توجه اسلام نیز می‌باشد.

منوّرالفکران و روشنفکران غرب‌گرا

با شکل‌گیری استعمار و نفوذ دولت‌های غربی در کشورهای اسلامی، جریان اجتماعی دیگری به موازات نخستین بیدارگران اسلامی شکل گرفت. نسل اول این جریان به «منوّرالفکران» و نسل دوم آن به «روشنفکران» شهرت یافتند.

۱. منوّرالفکران غرب‌گرا کسانی بودند که:

(الف) شیفته فرهنگ غرب بودند.

(ب) بیشتر در لژهای فراماسونری سازمان می‌یافتند.

(پ) بیداری را در گذر از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی می‌دانستند.

(ت) اومانیزم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منوّرالفکری ترجمه کردند.

(ث) از اولین لژهایی که منوّرالفکران در ایران تأسیس کردند: لژ آدمیت و لژ بیداری ایرانیان بود.

۲. ویژگی‌های منوّرالفکران غرب‌گرا

(الف) نسبت به کشورهای استعمارگر احساس خطر نمی‌کردند، بلکه حضور سیاسی و اقتصادی آنان را فرصت می‌دانستند.

(ب) خواستار اصلاح رفتار دولت‌ها در کشورهای اسلامی بودند.

(پ) بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می‌دیدند.

(ت) مفهوم امت و ملت اسلامی برای آن‌ها بی‌معنا یا منفور بود و در مقابل، به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم‌گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند.

۳. دولت‌های استعمارگر غربی از منوّرالفکران حمایت می‌کردند و به کمک آن‌ها از جنبش‌های بیدارگران اسلامی جلوگیری می‌کردند.

۴. منوّرالفکران غرب‌گرا که در قدم‌های نخست از ضرورت اصلاحات در دولت‌های کشورهای اسلامی خود سخن می‌گفتند، در نهایت با حمایت کشورهای غربی، در جوامع خود حکومت‌های سکولار تشکیل دادند.

۵. قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان، ریشه در اعتقادات و پیشینه تاریخی این کشورها نداشت.

۶. اقدامات حاکمان سکولار

(الف) از بین بردن مظاهر دینی و اسلامی

(ب) حذف ساختارهای اجتماع پیشین

(پ) ایجاد ساختارهای اجتماعی جدید

سه نمونه از قدرت‌های سکولار

(الف) آتاتورک در ترکیه (ب) رضاخان در ایران (پ) امان‌الله خان در افغانستان

۷. حکومت منوّرالفکران غرب‌گرا در کشورهای اسلامی استبداد استعماری را به دنبال داشت.

۸. استبداد استعماری

(الف) به دلیل

- وابستگی به کشورهای استعمارگر

- عمل کردن مطابق منافع استعمارگران

(ب) نتایج:

- استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می‌ساخت.

- مقاومت‌های مردمی برای حفظ هویت اسلامی خود را نیز سرکوب می‌کرد.

۹. چگونگی شکل‌گیری روشنفکران چپ در جوامع اسلامی

(الف) در هم ریختن نظم پیشین به بهانه رسیدن به جایگاه کشورهای غربی انجام می‌شد؛ اما در عمل، این کشورها به جای رسیدن و نزدیک شدن به کشورهای غربی، همچنان خصوصیات کشورهای پیرامونی و استعمارزده را دارند. این مسئله موجب اعتراض برخی از نخبگان این کشورها را که به غرب چشم دوخته‌اند، شد.

درس سیزدهم: (سرآغاز بیداری اسلامی)

درسنامه

درس ۱۳ (در یک نگاه)

آغاز شکل‌گیری هر پدیده اجتماعی - غرب متجدد - نخستین بیدارگران اسلامی و ویژگی‌های آن - دو عنصر برتر در فرهنگ اسلامی - فقاقت و عدالت - مرعوب و شیفته فرهنگ غرب - تدوین رساله‌های جهادیه - مهم‌ترین ویژگی‌های نخستین بیدارگران اسلامی - رویکرد اعتراض‌آمیز به غرب - منوال‌فکران و روشنفکران غرب‌گرا - نسل اول و دوم - لژهای فراماسونری - اومانسیم - آدمیت - روشنگری مدرن - لژ بیداری ایرانیان - ناسیونالیسم - قوم‌گرایانه غرب متجدد - آرمان‌های منوال‌فکران غرب‌زده - استبداد استعماری - روشنفکران چپ کشورهای اسلامی - نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری - روشنفکری التقاطی چپ - فروپاشی بلوک شرق - جاذبه‌های روشنفکری چپ - بلوک شرق و غرب

شکل‌گیری هر پدیده اجتماعی

۱. آغاز شکل‌گیری هر پدیده اجتماعی اغلب هيجان‌انگيزترين لحظه آن است؛ لحظه‌ای سرشار از بیم، امید، شگفتی، تنش، و دلهره
۲. سرآغاز پدیده اجتماعی، شفاف‌ترین لحظه آن نیز به شمار می‌رود. به همین دلیل اطلاعات قابل توجهی از آن پدیده در اختیار ما می‌گذارد.
۳. سرآغاز هر پدیده سرگذشت و سرنوشت آن پدیده را به طور خلاصه در خود دارد.

نخستین بیدارگران اسلامی

- از ابتدای رویارویی جهان اسلام با غرب متجدد، جریان‌های فکری و اجتماعی متفاوتی در جهان اسلام شکل گرفت.
۱. غرب متجدد، زمانی با جهان اسلام روبه‌رو شد که:
 ۱. قدرت‌های سیاسی جهان اسلام، با وجود رعایت ظاهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله‌ای بودند.
 ۲. عالمان دینی، اغلب براساس ضرورت حفظ امنیت با آن‌ها تعامل می‌کردند. (اشاره به وابستگان نظامی)
 ۳. فقاقت و عدالت دو عنصر برتر در فرهنگ اسلامی، اغلب در حاشیه مناسبات قدرت‌های قومی، باقی‌مانده بودند.
 ۴. دولت‌های کشورهای مسلمان به میزان دوری از سنت‌های دینی و اسلامی، آسیب‌پذیری بیشتری در برابر کشورهای غربی پیدا می‌کردند.
 ۵. قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و جاذبه‌های دنیوی کشورهای غربی، دولتمردان کشورهای اسلامی را مرعوب و شیفته فرهنگ غرب می‌ساخت.
 - نتیجه این امر - عزت و استقلال کشورهای اسلامی را تضعیف می‌کرد.
 ۲. مهم‌ترین جریان‌های فکری جهان اسلام در مقابل غرب:
 ۱. نخستین بیدارگران اسلامی: افرادی که متوجه خطر جوامع غربی و شیوه برخورد دولت‌های اسلامی در برابر غرب شدند و جنبش‌هایی را به وجود آوردند.
 ۲. منوال‌فکران غرب‌زده: افرادی که شیفته غرب بودند، خود را بیدارگر می‌دانستند؛ ولی بیداری را در گذر از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غرب معنا می‌کردند.
 ۳. روشنفکران چپ: نسل دوم غرب‌زدگان که به حرکت‌های سیاسی نسل اول (منوال‌فکران) اعتراض داشتند و بیشتر اعتراض آنان به عملکرد اقتصادی نظام‌های لیبرالیستی و سرمایه‌داری مورد حمایت نسل اول بود.
 ۴. نخستین بیدارگران اسلامی کسانی بودند که:
 - به خطر جوامع غربی و خطر شیوه‌ای که دولت‌های اسلام در برابر آنان داشتند، توجه کردند.
 - حرکت‌ها و جنبش‌هایی را در مقابل غرب به وجود آوردند.
 ۳. نمونه‌هایی از نخستین حرکت بیدارگران اسلامی
 ۱. در ایران
 - الف) حضور فعال عالمان دینی در مقابله با روسیه تزاری و تدوین رساله‌های جهادیه
 - ب) حکم میرزای شیرازی در تحریم تنباکو
 - پ) حرکت اصلاحی امیرکبیر
 ۲. در جهان اسلام: اقدامات سیدجمال‌الدین اسدآبادی و شاکردان او در دیگر کشورهای اسلامی
 ۵. مهم‌ترین ویژگی‌های نخستین بیدارگران اسلامی
 ۱. به خطر کشورهای غربی برای جوامع اسلامی توجه داشتند و خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع اسلامی بودند.
 ۲. به دنبال اصلاح رفتار دولت‌ها در کشورهای اسلامی بودند.

کلیدک

درس سیزدهم: (سر)

۳. بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن می‌دانستند.
۴. بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می‌کردند و قومیت‌های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می‌شناختند.

نکته مهم بیدارگران نخستین، با وجود رویکرد اعتراض‌آمیز به غرب، از فرهنگ غرب شناخت عمیقی نداشتند. آن‌ها خطر غرب را بیشتر در سلطه‌گری و قدرت سیاسی و اقتصادی آن می‌دیدند.

علت ضعف جوامع اسلامی و قدرت جوامع غربی از نگاه نخستین بیدارگران اسلامی
 الف) علت ضعف جوامع اسلامی - دوری مسلمانان از عمل به اسلام
 ب) علت قدرت جوامع غربی - عملکرد آن‌ها اغلب همان است که مورد توجه اسلام نیز می‌باشد.

۱. سکولاریسم در حوزه‌های هنر، اقتصاد، سیاست و علم ظاهر شد و فرهنگ تخصصی هر یک از آن‌ها سکولار و دنیوی شد؛ اما فرهنگ عمومی جامعه غربی، در محدوده زندگی شخصی و خصوصی افراد، همچنان دینی باقی ماند.

۲. برخی جامعه‌شناسان گمان می‌کردند در قرن بیستم، دین از قلمرو فرهنگ عمومی بیرون می‌رود ولی برخلاف نظر آن‌ها نه تنها چنین نشد بلکه در سال‌های پایانی قرن بیستم، نگاه معنوی و دینی، مجدداً به سطوح مختلف زندگی انسان‌ها برگشت.

۳. برخی از متفکران از «موج بازگشت نگاه معنوی» با عناوینی چون «افول سکولاریسم» یا «پساسکولاریسم» یاد کرده‌اند؛ که نشانه بحران معنویت در فرهنگ غرب است.
۴. یک فرهنگ برای تداوم، باید علاوه بر پاسخگویی به نیاز دنیوی به نیازهای معنوی انسان‌ها نیز پاسخ دهد و راز تداوم باور دینی و معنوی همین است. غفلت از هر یک از ابعاد دنیوی و معنوی موجب بحران می‌شود.
۵. فرهنگ غرب با انکار حقایق قدسی، به دو نتیجه رسید:
- الف) به آرمان‌های انقلاب فرانسه نرسید.
- ب) با اصالت پخشیدن به انسان دنیوی در قرن بیستم به پوچ‌گرایی، یأس و ناامیدی و مرگ آرمان‌ها انجامید.
۶. پیامدهای اجتماعی گریز و رویگردانی از سکولاریسم در جوامع غربی
- الف) جست‌وجوی سنت‌های دینی توسط برخی نخبگان جهان غرب
- ب) فراخواندن مهاجران ساکن کشورهای غربی به سوی هویت دینی خود
- پ) رونق بخشیدن به بازار معنویت‌های کاذب و دروغین

نمره ۲۵

آزمون درس دوازدهم

۱۲

الف) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.	
۱. چالش‌های جهانی به تدریج و یکی پس از دیگری آشکار می‌شوند، اغلب پایان می‌یابند.	درست ☐ نادرست ☐
۲. در قرن نوزدهم و بیستم، شناخت حسی و تجربی را تنها راه شناخت علمی می‌دانستند. (دیرستان پسرانه علوی تهران - فرورد ۱۴۰۱)	درست ☐ نادرست ☐
۳. رونق یافتن عرفان‌های کاذب و دروغین در غرب ناشی از بحران معنوی و معرفتی است.	درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. در فرهنگ غرب، با بروز چالش‌های جدید، نیز همچنان باقی می‌مانند.	(دفترانه فرهنگیان لرک - فرورد ۱۴۰۰)
۵. در فرهنگ قرون وسطی، و معتبرترین راه شناخت جهان بود.	
۶. در نیمه دوم قرن بیستم با روشن شدن اینکه علم تجربی دارای است، علم مدرن زیر سؤال رفت.	
۷. روشنگری مدرن از قرن نوزدهم مبتنی بر بود.	(پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - فرورد ۱۴۰۲)
۸. جهان غرب برای برون‌رفت از بحران معرفتی، را در شناخت علمی نادیده گرفت.	
۹. تردید در روشنگری به منزله تردید در هویت بود.	(دفترانه آیت‌الله نظام شاهد - فرورد ۱۴۰۱)
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
۱۰. چه زمانی بحران معرفتی - علمی در جهان غرب آغاز شد و تردید در روشنگری مدرن به چه چیزی منجر شد؟	(کنکور سراسری داخل کشور - تیر ۹۳)
۱۱. (۱) با آشکار شدن محدودیت‌های علمی دانش غیر تجربی و همچنین وابستگی آن به معرفت‌های تجربی - پرسش از مبانی غیر تجربی علم مدرن	
(۲) با آشکار شدن محدودیت‌های علمی دانش تجربی و همچنین وابستگی آن به معرفت‌های غیر تجربی و غیر حسی - تردید در هویت معرفت‌شناسی جهان مدرن	
(۳) با گسترش زندگی مدرن و افزایش گستره انواع آسیب‌های زیست محیطی - شکل‌گیری جریان‌های پست مدرن	
(۴) با گسترش زندگی مدرن و افزایش گستره انواع آسیب‌های زیست محیطی - پرسش از مبانی غیر تجربی علم مدرن	
تشبیه «حیوان فرتوتی که با وجود جثه عظیم خود، زمین‌گیر و آسیب‌پذیر شده است»، با کدام گزینه ارتباط مفهومی دارد؟	
(۱) ناتوانی فرهنگ در سرایت دادن مفاهیم کلان اعتقادی خود در ارتباط با جوامع دیگر	
(۲) فرهنگی که در انتخاب عناصر مفید و ضروری برای ارتقای خود در تعامل با فرهنگ‌های دیگر، ضعیف عمل می‌کند.	
(۳) فرهنگی که توان معرفتی لازم برای دفاع از ابعاد گسترده اقتصادی و سیاسی خویش را نداشته باشد.	
(۴) ناتوانی فرهنگ در هماهنگ کردن لایه‌های سطحی خود با لایه‌های عمیق آن	

درس دوازدهم: (بحران‌های معرفتی و معنوی)

درسنامه

درس ۱۲ (دریک نگاه)

چالش‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی - بحران‌های معرفتی، معنوی، اخلاقی و عاطفی - درون فرهنگ غرب - کتاب مقدس و شهود آباء کلیسا - معتبرترین راه شناخت جهان - تنها راه شناخت علمی در قرن نوزدهم و بیستم (حسی و تجربی) - محدودیت‌های علمی دانش تجربی - افول روشنگری - شکل‌گیری جریان‌های پُست مدرن - بنیان‌های هویتی فرهنگ غرب (فلسفه روشنگری) - تردید در اصل روشنگری علم مدرن - پسامدرن - توانمندی‌های معرفتی و علمی - افول سکولاریسم - پاسکولاریسم - تداوم باورهای دینی و معنوی - حقایق قدسی و ماوراء طبیعی - پوچ‌گرایی - یأس و ناامیدی - گریز و رویگردانی از سکولاریسم - مرعوب فرهنگ مدرن - بازار معنویت‌های کاذب و دروغین - خرافه‌پرستی - شیطان‌پرستی - انواع بازسازی شده ادیان و عرفان‌های شرقی و سرخ‌پوستی.

نکاتی پیرامون چالش‌های مختلف

۱. چالش‌های جهانی، به تدریج و یکی پس از دیگری آشکار می‌شوند.
۲. چالش‌ها پس از ایجاد پایان نمی‌یابند و علی‌رغم بروز چالش‌های جدید همچنان باقی می‌مانند. مانند چالش فقر و غنا.
۳. ابتدا چالش‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و... رخ می‌دهند و سپس چالش‌ها و بحران‌های معرفتی، معنوی، اخلاقی، عاطفی و... ظاهر می‌شوند.
۴. این چالش‌ها در مواجهه با سایر فرهنگ‌ها به وجود نمی‌آیند و همگی از درون فرهنگ غرب برمی‌خیزند.
۵. علت چالش‌ها درونی است، نه بیرونی، به همین دلیل فرهنگ غرب نمی‌تواند آن را به دیگران نسبت دهد.
۶. برخی چالش‌ها مربوط به لایه‌های سطحی‌تر و برخی مربوط به لایه‌های عمیق‌تر فرهنگ‌اند.
۷. تمامی چالش‌های جهانی، از جمله بحران‌های معرفتی و معنوی از عمیق‌ترین لایه‌های فرهنگ غرب یعنی (سکولاریسم، اومانیسم و روشنگری) که روح و شالوده فرهنگ غرب هستند؛ برمی‌خیزد.

بحران معرفتی

۱. در فرهنگ قرون وسطی، کتاب مقدس و شهود آباء کلیسا ← معتبرترین راه شناخت جهان بود و شناخت از راه عقل و تجربه نادیده گرفته می‌شد.
 ۲. در دوران رنسانس، جهان غرب برای برون‌رفت از بحران معرفتی، وحی و شهود را در شناخت علمی نادیده گرفت و به شناخت از راه عقل و تجربه بسنده کرد.
 ۳. جهان غرب در قرن نوزدهم و بیستم، تنها راه شناخت علمی را، شناخت حسی و تجربی اعلام کرد.
 ۴. جامعه‌شناسان قرن نوزدهم روش تجربی را تنها راه درست برای شناخت جهان هستی می‌دانستند؛ و به نخبگان جوامع غیر غربی القا می‌کردند که پیروی از فرهنگ غرب تنها راه پیشرفت و توسعه دیگر فرهنگ‌هاست.
 ۵. در نیمه اول قرن بیستم، با روشن شدن محدودیت‌های علم تجربی، علم از دآوری‌های ارزشی دست برداشت و به امور طبیعی محدود شد.
 ۶. در نیمه دوم قرن بیستم، با آشکار شدن مبانی غیر تجربی علوم تجربی، علم مدرن زیر سوال رفت.
 ۷. بحران معرفتی - علمی غرب در دو بعد ظاهر شد.
- الف) افول روشنگری و شکل‌گیری جریان‌های پست مدرن ← تردید در روشنگری به منزله تردید در هویت معرفت شناختی جهان مدرن بود. به دانشمندانی که در اصل روشنگری علم مدرن تردید کرده‌اند، پسامدرن می‌گویند.
- ب) ناسازگاری ابعاد معرفتی جهان غرب با نیازهای اقتصادی و سیاسی آن ← ناتوانی جهان غرب برای توجیه حضور جهانی خود، در شرایطی که اقتصاد و سیاستش، به این حضور نیاز دارد، بعد دیگر بحران بود.

بحران معنویت

۱. سکولاریسم در حوزه‌های هنر، اقتصاد، سیاست و علم ظاهر شد و فرهنگ تخصصی هر یک از آن‌ها سکولار و دنیوی شد؛ اما فرهنگ عمومی جامعه غربی، در محدوده زندگی شخصی و خصوصی افراد، همچنان دینی باقی ماند.
۲. برخی جامعه‌شناسان گمان می‌کردند در قرن بیستم، دین از قلمرو فرهنگ عمومی بیرون می‌رود ولی برخلاف نظر آن‌ها نه تنها چنین نشد بلکه در سال‌های پایانی قرن بیستم، نگاه معنوی و دینی، مجدداً به سطوح مختلف زندگی انسان‌ها برگشت.

۲. در نتیجه، بحران اقتصادی بر دامنه فقر و غنا می‌افزاید.

۳. پیامد عدم کنترل بحران اقتصادی **تنبیه** ← فروپاشی حکومت‌ها منجر می‌شود.

۴. بحران‌های اقتصادی در ابتدا به کشورهای غربی محدود می‌شدند.

۵. با شکل‌گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی، پیامدهای خود را در سطح جهان آشکار کرد.

نکاتی پیرامون بحران‌های زیست محیطی

۱. متفکران، بحران‌های زیست محیطی را مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم دانسته‌اند.

۲. اولین مراکزی که با محیط آلوده مواجه شدند، شهرهای صنعتی بودند؛ اما با گسترش زندگی مدرن، آلودگی در جهان گسترش یافت.

۳. انسان مدرن با انقلاب صنعتی، بر طبیعت مسلط شد ولی متقابلاً طبیعت هم مشکلات خود را نشان داد؛ در نتیجه، در رابطه متقابل انسان و طبیعت اختلال ایجاد شد.

۴. مقایسه نگاه به طبیعت در فرهنگ‌های مختلف

فرهنگ مدرن	- طبیعت را ماده خام و بی‌جانی می‌داند. - انسان اجازه هر گونه تصرفی را در طبیعت را دارد. - انسان بر این گمان است که با تصرف طبیعت می‌تواند تمامی مسائل و مشکلات خود را حل کند. - به دلیل نگاه دنیوی، نگاه دینی و معنوی به طبیعت را کودکانه می‌پندارد. - تصرف در طبیعت را تنها با فنون و روش‌های تجربی انجام می‌دهد. - گسترش فناوری مدرن، با وجود توانمند کردن بیشتر بشر، زیان‌های جبران‌ناپذیری بر طبیعت وارد کرد.
فرهنگ توحیدی	- طبیعت و هر چه در آن است، آیات و نشانه‌های خداوند است. - همه موجودات طبیعی به تسبیح خداوند مشغول‌اند و به سوی او باز می‌گردند.
فرهنگ اساطیری	- طبیعت ماده خام نیست، بلکه از ابعاد و نیروهای ماورایی برخوردار است.

۵. این بحران، ابتدا در حوزه رابطه انسان با طبیعت قرار داشت، ولی به تدریج به روابط انسان‌ها و جوامع سرایت کرد و آسیب‌های اقتصادی، و سیاسی (مهاجرت، حاشیه‌نشینی، بیکاری و...) فراوانی ایجاد کرد.

۶. برای چاره‌اندیشی برای این آسیب‌ها، همایش‌های بین‌المللی متعددی و اعتراضات مردمی زیادی شکل گرفته است.

نمره ۲۵

آزمون درس یازدهم

۱۱

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. هر نظامی که نتواند تغییرات درونی یا بیرونی خود را مهار کند، دچار بحران می‌شود. (دفترا نه سلام رسالت - فردا ۱۴۰۱)	درست ☐ نادرست ☐
۲. نخستین بحران اقتصادی در سال ۱۸۳۰ در فرانسه اتفاق افتاد.	درست ☐ نادرست ☐
۳. برخی از متفکران، بحران اقتصادی را مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم دانسته‌اند. (پسرانه علامه حل ۲ تهران - فردا ۱۴۰۲)	درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. «بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا هر دو، دارند.	(پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - فردا ۱۴۰۲)
۵. بحران اقتصادی در صورتی که کنترل نشود، می‌تواند به منجر شود.	
۶. انسان مدرن با، تسلط و پیروزی بر طبیعت را به خود نوید می‌داد.	(دفترا نه خزانگان منطقه ۲ تهران - فردا ۱۴۰۱)
۷. اولین مراکزی که با آلودگی‌های زیست محیطی مواجه شدند: بودند.	
۸. در بحران اقتصادی، با ابزارهای خود آسیب را به اقشار ضعیف جامعه منتقل می‌کنند.	
۹. در نگاه اساطیری، نیست، بلکه از ابعاد و برخوردار است.	(دفترا نه غیر دولتی رفاه شرق منطقه ۳ تهران - فردا ۱۴۰۱)

درس یازدهم: (بحران‌های اقتصادی و زیست محیطی)

درس نهم

درس ۱۱ (در یک نگاه)

بحران‌های اقتصادی و زیست محیطی - تغییرات درونی و بیرونی - قدرت خرید مصرف‌کنندگان - کارخانه‌ها تعطیل و کارگران بیکار - نخستین بحران اقتصادی - مهم‌ترین بحران اقتصادی - مقایسه بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا - انتقال به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان - فروپاشی حکومت‌ها - آشکار شدن پیامدها در سطح جهان - مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم - اولین مراکز مواجهه با آلودگی‌های زیست محیطی - انسان مدرن - رابطه متقابل انسان و طبیعت - رویکرد انسان مدرن و فرهنگ معاصر - نگاه توحیدی و اساطیری به طبیعت - رابطه بحران زیست محیطی با طبیعت - مهاجرت و حاشیه‌نشینی

نظام

مجموعه منظمی از اجزای به هم پیوسته‌اند و برای رسیدن به هدفی مشترک با یکدیگر ارتباط دارند. مانند مانند منظومه شمسی، رایانه، بدن انسان و جامعه.

کلان

هر نظامی در حالت طبیعی از تعادل برخوردار است.

بحران

الف) برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل کل نظام را بر هم بزند.
ب) بحران‌ها، چالش‌هایی با ابعاد گسترده‌تر و عمیق‌تر هستند.
پ) مثال: بحران اقتصادی و بحران زیست محیطی

بحران‌های اقتصادی

الف) پیامدها

۱. قدرت خرید مصرف‌کنندگان به شدت کاهش می‌یابد.

۲. تولیدکنندگان بازار فروش خود را از دست می‌دهند.

۳. کارخانه‌ها تعطیل و کارگران بیکار می‌شوند.

ب) مهم‌ترین‌ها

۱. بحران اقتصادی در سال ۱۸۲۰ م در انگلستان به وجود آمد.

۲. در فاصله بین دو جنگ جهانی، یعنی سال‌های ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ م. اتفاق افتاد.

۳. بحران‌های اخیر در اروپا و آمریکا از سال ۲۰۰۸ شروع شده است.

پ) مقایسه بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا

شباهت: هر دو، هویت اقتصادی دارند.

تفاوت

چالش فقر و غنا

- چالشی مستمر در سرمایه‌داری غرب است.

- آسیب‌هایش متوجه قشر فقیر و ضعیف جامعه است.

بحران اقتصادی

- اغلب دوره‌ای و مقطعی است.

- آسیب‌هایش تمام جامعه را در برمی‌گیرد.

ت) پیوند بحران اقتصادی با چالش فقر و غنا

۱. در بحران اقتصادی سرمایه‌داران با ابزارهای خود فشار و آسیب‌ها را به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد منتقل می‌کنند.

در نتیجه، بحران اقتصادی بر دامنه فقر و غنا می‌افزاید.

۱. پیامد عدم کنترل بحران اقتصادی نتیجه فروپاشی حکومت‌ها منجر می‌شود.

۱. بحران‌های اقتصادی در ابتدا به کشورهای غربی محدود می‌شدند.

۱. با شکل‌گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی، پیامدهای خود را در سطح جهان آشکار کرد.

کاتی پیرامون بحران‌های زیست محیطی

۱. متفکران «بحران‌های زیست محیطی» را مشکل سرنوشت‌ساز قرن بیستم دانسته‌اند.

۱. اولین ملاحظاتی که با محیط آلوده مواجه شدند، شهرهای صنعتی بودند؛ اما با گسترش زندگی مدرن، آلودگی در جهان گسترش یافت.

۱. انسان مدرن با انقلاب صنعتی، بر طبیعت مسلط شد ولی متقابلاً طبیعت هم مشکلات خود را نشان داد؛ در نتیجه، در رابطه متقابل انسان و طبیعت

۱. ایجاد شد.

این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده‌اند. جوامع غربی با سرمایه‌گذاری‌های مشترک و معاهدات بین‌المللی، انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز را آسان می‌کنند. استعمارگر و استعمارزده:

چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند. مشکل کشورهای فقیر نه فقط ضعف اقتصادی و صنعتی بلکه خودباختگی فرهنگی آن‌هاست.

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. تقابل شرق و غرب، تقابلی جهانی است و در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی بار دیگر با فعال خواهند شد. (کنکور سراسری فارغ از کشور - تیر ۹۹)	۰/۵
۲. جنگ پدیده‌ای سیاسی و اقتصادی است.	۰/۵
۳. در دوران جنگ سرد، جنگ بین مناطق پیرامونی دو بلوک ادامه یافت. (دبیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - فرورد ۱۳۰۲)	۰/۵
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. از نظر آگوست گنت، فاتحان تاریخ در گذشته تاریخ با بر ثروت خود می‌افزودند.	۰/۵
۵. در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از استفاده شد.	۰/۵
۶. برخی مفاهیم طبیعی و جغرافیایی مانند «.....» معنای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پیدا کرده‌اند.	۰/۵
۷. مراد از جهان اول، کشورهای است.	۰/۵
۸. امپراتوری‌های بزرگ، اغلب مرزهای خود را با تعیین می‌کردند.	۰/۵
۹. هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر با عنوان یاد می‌کند.	۰/۵
۱۰. دو جنگ جهانی، با آغاز شد.	۰/۵
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
۱۱. اصطلاحات توسعه یافته، عقب‌مانده و در حال توسعه، در مورد کشورها به چه نکته‌ای اشاره دارد؟ (۱) به نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی اشاره دارد. (۲) استعمار کشورهای غیر غربی توسط جوامع غربی برای حل کردن چالش‌های درونی خود (۳) کشورهای توسعه یافته الگوی کشورهای دیگرند و سایر کشورها باید مسیر کشورهای توسعه یافته را ادامه دهند. (۴) انتقال مشکلات حاد درونی جوامع غربی به بیرون از مرزهای خود	۰/۵
۱۲. نظریه جنگ تمدن‌های هانتینگتون، توجیه‌کننده کدام گزینه بود؟ (۱) جنگ گرم بین کشورهای صنعتی و مناطق پیرامونی آن‌ها (۲) عملیات نظامی قدرت‌های غربی در مقابله با مقاومت‌های کشورهای غیر غربی (۳) فروش تسلیحات در کشورها و مناطق پیرامونی برای جنگ‌های داخلی آن‌ها (۴) نفوذ به فرهنگ‌های مختلف و وابسته کردن اقتصاد آن‌ها به اقتصاد کشورهای توسعه یافته	۰/۵
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	
۱۳. از دیدگاه آگوست گنت، جنگ چگونه امری است؟	۰/۵
۱۴. وقوع چه پدیده‌ای در نیمه اول قرن بیستم، خطا بودن نظریه آگوست گنت را نشان داد؟	۰/۵
۱۵. چه شرایطی موجب تداوم جنگ سرد شد؟	۰/۵
۱۶. ارائه نظریه جنگ تمدن‌ها پس از کدام واقعه تاریخی اتفاق افتاد؟	۰/۵
۱۷. جوامع مرکز از چه طریق ثروت را از جوامع پیرامونی به مرکز انتقال می‌دهند؟	۰/۵
۱۸. کدام عامل در فعال شدن مجدد بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی، نقش داشته است؟	۰/۵
۱۹. از دیدگاه ساموئل هانتینگتون، بزرگ‌ترین تهدید برای غرب، چیست؟	۰/۵
ث) وصل کردنی	
۲۰. عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	۱/۵
الف) ۱. برای اولین بار در آن از بمب اتمی استفاده شد. ۲. این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که به ابعاد فرهنگی چالش میان کشورهای فقیر و غنی توجه دارند. ۳. به کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب و شرق گفته می‌شود.	
ب) الف) جهان اول و جهان دوم ب) جنگ جهانی اول پ) جنگ جهانی دوم ت) استعمارگر و استعمارزده	

ج) فقط نام ببرند.

طرف‌های درگیر در دو جنگ جهانی، در قالب چه اندیشه‌هایی رفتار خود را توجیه می‌کردند؟ (سه مورد)

۱/۵

۵. با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد.

۶. هیچ‌یک از این دو جنگ، منشاء دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی نیز به خود نگرفت.

۷. طرف‌های درگیر در جنگ، در قالب اندیشه‌های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی، رفتار خود را توجیه می‌کردند.

۸. این دو جنگ ریشه در فرهنگ غرب داشتند.

۹. دو جنگ اول و دوم به کشورهای اروپایی و غربی محدود نشدند، بلکه همه جهان را درگیر خود ساختند.

جنگ سرد

الف) پس از جنگ جهانی دوم، بلوک شرق و غرب هر یک بخشی از جهان را زیر نفوذ خود قرار دادند.

ب) جنگ سرد تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، بین دو بلوک شرق و غرب ادامه داشت.

پ) جنگ سرد بین این دو بلوک، به همراه جنگ گرم بین مناطق پیرامونی این دو، ادامه یافت.

ت) به اقتصاد کشورهای صنعتی که وابسته به تسلیحات نظامی بود، رونق بخشید.

نظریه جنگ تمدن‌های ساموئل هانتینگتون

۱. تعریف: عملیات نظامی قدرت‌های غرب در مقابله با مقاومت‌های کشورهای غیر غربی را توجیه می‌کرد.

۲. از آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر، با عنوان جنگ تمدن‌ها یاد می‌کرد.

۳. جهان را به حوزه‌های تمدنی متفاوت تقسیم کرده است.

۴. رقابت‌ها و درگیری‌ها، بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ (نه بین دولت - ملت‌ها) به وقوع خواهد پیوست.

۵. فرهنگ اسلامی بزرگ‌ترین تهدید برای غرب است.

شمال و جنوب

الف) نکات

۱. بیشتر کشورهای صنعتی و ثروتمند در نیم‌کره شمالی زمین و اغلب کشورهای فقیر در نیم‌کره جنوبی قرار دارند.

۲. از تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می‌کنند.

۳. مفاهیم شمال و جنوب عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار گرفته شد.

۴. چالش اصلی بین بلوک شرق و غرب، نیست بلکه چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.

ب) اصطلاحات سیاسی مشابه

۱. الف) جهان اول: کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب است.

ب) جهان دوم: کشورهایی است که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.

پ) جهان سوم: کشورهایی که خارج از این دو بلوک قرار داشته و تحت نفوذ آن‌ها بوده‌اند.

۲. توسعه یافته: به کشورهای صنعتی و ثروتمند، گفته می‌شود.

۳. توسعه نیافته: به کشورهای دیگر (هنگامی که با آن‌ها مقایسه می‌شوند) کشورهای عقب‌مانده، توسعه نیافته یا در حال توسعه می‌گویند.

کتابخانه

مهم

کشورهای توسعه یافته، الگوی کشورهای دیگرند و سایر کشورها باید مسیر آن‌ها را ادامه دهند. (اشاره به الگوی جهان‌های اجتماعی در طول هم یا تک فلی)

۲. مرکز و پیرامون:

الف) به نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی اشاره دارد.

ب) این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده‌اند.

پ) جوامع غربی با سرمایه‌گذاری‌های مشترک و معاهدات بین‌المللی، انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز را آسان می‌کنند.

۵. استعمارگر و استعمارزده:

الف) چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند.

ب) مشکل کشورهای فقیر نه فقط ضعف اقتصادی و صنعتی بلکه خود خودباختگی فرهنگی آن‌هاست.

درس دهم: (جنگ‌ها و تقابل‌های جهانی)

درسنامه

درس ۱۰ (در یک نگاه)

ستیز و نزاع - علل و پیامدهای جنگ‌های جهانی اول و دوم - جنگ پدیده‌ای اجتماعی - از طریق غلبه بر طبیعت - جنگ امری ذاتی و تحمیلی - بزرگ‌ترین جنگ‌های تاریخ بشریت - سلاح‌های شیمیایی - بمب اتم - رقابت کشورهای اروپایی - مناطق استعماری - صلیح پایدار - مناطق پیرامونی - اقتصاد کشورهای صنعتی - وابسته به تسلیحات نظامی - نظریه جنگ تمدن‌ها - آخرین مرحله درگیری‌ها در جهان معاصر - بازیگران اصلی صحنه روابط بین‌المللی - فرهنگ اسلامی بزرگ‌ترین تهدید - شمال و جنوب - کشورهای توسعه یافته و عقب‌مانده - جهان اول، دوم و سوم - نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی - چالش‌های درونی - از طریق بهره‌کشی - رفاه کارگران - سرمایه‌گذاری‌های مشترک و معاهدات بین‌المللی - استعمارگر و استعمارزده - خودباختگی فرهنگی - تقابل شمال و جنوب



جنگ‌ها در گذشته

۱. جامعه بشری در گذشته تاریخ خود شاهد جنگ‌های فراوانی بوده است.
۲. امپراتوری‌های بزرگ، اغلب مرزهای خود را با پیروزی در جنگ تعیین می‌کردند.
۳. برخی از جنگ‌ها نیز منشاء دینی و مذهبی داشته یا ظاهراً توجیه دینی می‌شدند.

نظر آگوست کنت در مورد جنگ

۱. فاتحان در گذشته تاریخ، با غنایم جنگی بر ثروت خود می‌افزودند.
۲. با رشد علم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می‌آید.
۳. بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت بر می‌بندد.
۴. جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است.

کلمه مهم وقوع دو جنگ بزرگ جهانی در نیمه اول قرن بیستم، خطا بودن نظریه کنت را نشان می‌دهد.

جنگ‌های جهانی

۱. این دو جنگ، بزرگ‌ترین جنگ‌های تاریخ بشریت‌اند.
۲. در این دو جنگ تا صد میلیون نفر کشته برآورد کرده‌اند.
۳. در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از سلاح‌های شیمیایی و در جنگ جهانی دوم برای اولین بار از بمب اتم استفاده شد.
۴. مهم‌ترین عامل وقوع این دو جنگ، رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود.

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	۰/۵
۱. چالش بلوک شرق و غرب از نوع چالش‌های بین فرهنگ‌های مختلف بود. (دقت‌رانه سلامت: ۱۴۰۲ فرداد ۱۴)	درست ☐ نادرست ☐
۲. از نظر ریکاردو، کسانی که در فقر متولد می‌شوند؛ حق حیات ندارند. (پسرانه علامه فلی ۲ تهران: فرداد ۱۴۰۲)	درست ☐ نادرست ☐
۳. جهان غرب در حل چالش‌های پیشین، نتوانست پاسخگوی نیازهای دنیوی و معنوی آدمیان باشد.	درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	۰/۵
۴. لیبرالیسم قرن هجدهم و نوزدهم را می‌نامند.	۰/۵
۵. نظریه پردازان لیبرال، را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند.	۰/۵
۶. کشور انگلستان پیشگام در بود.	۰/۵
۷. ریکاردو مخالف دخالت دولت در اقتصاد، و حتی افزایش بود.	۰/۵
۸. مارکس در نیمه دوم قرن نوزدهم، را نقد کرد.	۰/۵
۹. اقتصاد قرون وسطی براساس بود.	۰/۵
۱۰. مخالفان سرمایه‌داری که نام گرفته بودند، احزاب سوسیالیستی و کمونیستی را تشکیل دادند.	۰/۵
ب) گزینه درست را انتخاب کنید.	۰/۵
۱۱. به ترتیب ویژگی مشترک نظرات مالتوس و ریکاردو چیست و تفاوت نظر آن‌ها با مارکس کدام است؟ (۱) دفاع از مالکیت خصوصی - نوع نگاه به لیبرالیسم (۲) دفاع از لیبرالیسم - نوع نگاه به تاریخ (۳) به سخره گرفتن فقرا - خاستگاه فرهنگی آن‌ها (۴) دفاع از کار کارگران - نگاه به نظام فئودالی	۰/۵
۱۲. کدام گزینه مفهوم چالش‌های ذاتی و عارضی را به درستی آورده است؟ (۱) چالش‌هایی که نیازهای دنیوی و معنوی آدمیان را برطرف نمی‌کنند. - چالش‌هایی که با حل کردن چالش‌های پیشین به وجود می‌آیند. (۲) چالش‌هایی که ریشه در عقاید و ارزش‌های درونی جهان اجتماعی دارند. - چالش‌هایی که با حل کردن چالش‌های پیشین به وجود می‌آیند. (۳) چالش‌هایی که نیازهای دنیوی و معنوی آدمیان را برطرف نمی‌کنند. - چالش‌هایی که در اثر عوامل خارجی پدید می‌آیند. (۴) چالش‌هایی که ریشه در عقاید و ارزش‌های درونی جهان اجتماعی دارند. - چالش‌هایی که در اثر عوامل خارجی پدید می‌آیند.	۰/۵
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	۰/۵
۱۳. چالش‌های ذاتی ریشه در چه عاملی دارند؟	۰/۵
۱۴. رویکرد لیبرالیسم اولیه چه بود؟	۰/۵
۱۵. از بین رفتن آزادی افراد به بهانه عدالت اقتصادی، مشکل اساسی چه نظام‌هایی بود؟	۰/۵
۱۶. لیبرالیسم، چگونه راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرد؟	۰/۵
۱۷. این نظریه توسط چه کسی مطرح شد؟ «چالش‌های جامعه سرمایه‌داری، فقط با یک انقلاب قابل حل است.» (کنکور سراسری داخل کشور: تیر ۱۴۰۰)	۰/۵
۱۸. مارکس در چه چارچوبی با توجه به رویکرد خود نسبت به عالم، به حل چالش‌های جامعه خود می‌پرداخت؟	۰/۵
۱۹. دو ابرقدرت که در مرکز بلوک شرق و غرب قرار داشتند؛ کدام‌اند؟	۰/۵
ث) وصل کردنی	۱/۵
عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	
الف) شکل‌دهی بلوک شرق و غرب	ب) ۱. در زمره کشورهای بلوک شرق است. ۲. به سخره گرفتن فیلسوفان مدافع نوانخانه‌ها توسط دیکنز ۳. مخالفان و طرفداران سرمایه‌داری طی قرن بیستم
پ) چین	
ت) چالش فقر و غنا	

ج) فقط نام ببرید.	۱/۵
۲۱. سورت‌های متفاوت چالش‌های جدید در فرهنگ جدید غرب (سه مورد):	
چ) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	۱/۵
۲۲. نظرات آیزایا برلین درباره دو مفهوم آزادی مثبت و منفی را بنویسید.	

ج) منتقدان
۱. دیکنز: در رمان الیور توئیست نوانخانه‌ها و فیلسوفانی را که مدافع آن‌ها بودند، به سُخره گرفت.
۲. مارکس:

الف) در نیمهٔ دوم قرن نوزدهم به نقد لیبرالیسم پرداخت.
ب) معتقد بود چالش سرمایه‌داری با یک حرکت انقلابی قابل حل است.
ج) نسبت به عالم رویکردی سگولار داشت.

کلمه
مهم
لیبرالیسم اولیه با تأکید بر شعار آزادی خصوصاً آزادی اقتصادی:

۱. راه استعمار را برای صاحبان ثروت باز کرد.
۲. عدالت نادیده گرفته شده است.
۳. نخستین چالش فقر و غنا در بطن کشورهای غربی شکل گرفت.

شکل‌گیری بلوک شرق و غرب

الف) برخی از اندیشمندان اروپایی برای حل مشکل فقر و غنا، در چارچوب ارزش‌ها و آرمان‌های فرهنگ جدید غرب، نظریه‌هایی ارائه دادند.
ب) مارکس

۱. در نیمهٔ دوم قرن نوزدهم لیبرالیسم اقتصادی نقد کرد.
۲. حل چالش‌های جامعهٔ سرمایه‌داری را فقط با یک انقلاب قابل حل می‌دانست.

پ) بعد از انقلاب فرانسه
۱. جریان راست ← سمت راست مجلس + طرفداران لیبرالیسم اولیه
۲. جریان چپ

۱. مخالفان لیبرالیسم و سرمایه‌داری
۲. طرفداران احزاب سوسیالیستی و کمونیستی
۳. مانند قدرت‌یابی حزب کمونیست شوروی در سال ۱۹۱۷
ت) دو جریان راست و چپ طی قرن بیستم دو بلوک
۱. شرق

الف) شامل شوروی سابق، چین و اروپای شرقی بود.
ب) جریان سوسیالیسم و کمونیسم
۲. غرب

الف) شامل آمریکا و اروپای غربی
ب) جریان لیبرالیسم

ث) جوامع سوسیالیستی **شعار بود ← ۱. عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت می‌دانستند.**
۲. مواجهه با مشکلات اساسی

الف) از بین رفتن آزادی افراد
ب) پیدایش طبقهٔ جدید
ج) بلوک شرق و غرب

۱. چالشی منطقه‌ای نبود بلکه چالشی جهانی بود.
۲. از نوع چالش درون فرهنگی غرب بوده و متعلق به فرهنگ واحد است.
۳. این دو قطب از نظر سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی در دو بخش متمایز و جدا قرار می‌گرفتند.

درس نهم: (جهان دو قطبی)

درس نهم

درس ۹ (در یک نگاه)

جهان دو قطبی - چالش‌های پیشین - صورت‌های متفاوت چالش‌های جدید - چالش فقر و غنا - اقتصاد قرون وسطی - لیبرالیسم اولیه بهره‌کشی از کارگران - بردگی و مهاجرت - نظریه‌پردازان لیبرال (مالتوس، ریکاردو و راسل) - ضامن پیشرفت جامعه - انقلاب صنعتی - نداشتن حق حیات - مخالف افزایش دستمزد کارگران و رفاه - بلاهت و حماقت - مجازات طبیعی - پیشرفت کشور به بهترین وجه - تکیه بر شعار آزادی - نادیده گرفتن عدالت - آزادی مثبت و منفی - شکل‌گیری بلوک شرق و غرب - مارکسیسم - سوسیالیسم - کمونیسم - نقد مارکس بر لیبرالیسم اقتصادی قرن نوزدهم - دو جریان چپ و راست در مجلس فرانسه - بلوک شرق و غرب - عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت - فروپاشی بلوک شرق - طبقه و نظام طبقاتی - چالش‌های بین فرهنگ‌های مختلف

صورت‌های متفاوت چالش‌های جدید جهان غرب
اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی - منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای - مقطعی و مستمر - خرد و کلان - درون فرهنگی و بین فرهنگی ذاتی و عارضی - معرفتی و علمی - معنوی و دینی

چالش فقر و غنا

- اقتصاد قرون وسطی **بر اساس** روابط اجتماعی ارباب - رعیتی **در نتیجه** کشاورزان وابسته به زمین بودند و امکان جابه‌جایی نداشتند.
لیبرالیسم اولیه
الف) مشخصات

۱. مربوط به قرن‌های هجدهم و نوزدهم بود.
۲. بیشتر رویکردی فردی و اقتصادی داشت.
۳. به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود.
۴. تکیه بر شعار آزادی و به ویژه آزادی اقتصادی، راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرد و عدالت را نادیده گرفت.

پ) پیامدهای آن

۱. روابط اجتماعی ارباب - رعیتی را درهم ریخت.
۲. کشاورزان را از بردگی رها کرد، به آن‌ها اجازه داد که مهاجرت کنند و درباره شیوه زندگی خود تصمیم بگیرند.
۳. برداشتن موانع پیشین مانند غیرقابل فروش بودن زمین را از پیش پای صاحبان ثروت
۴. تبدیل کشاورزان به کارگران صنایع با فروختن سرمایه وجود خود را به صاحبان ثروت و صنعت (سرمایه‌داران)
۵. سرمایه‌داران، آزادانه به بهره‌کشی از کارگران پرداختند.
۶. کارگران، بردگان جدیدی بودند که ظاهراً از همه قید و بندهای پیشین، آزاد شده بودند.

ت) نظریه‌پردازان لیبرال

۱. آزادی فعالیت صاحبان سرمایه را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند.
۲. مخالف هر نوع مداخله دولت در اقتصاد بودند.
۳. کمک به مستمندان را بیپوده می‌دانستند.

ث) مدافعان

۱. مالتوس: **معتقدند** کسانی که در فقر متولد می‌شوند، حق حیات ندارند.
۲. ریکاردو: **معتقدند** افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌شود.
۳. راسل: **معتقدند** تحت تأثیر حاکمیت لیبرالیسم اقتصادی بود و از هر اقدامی برای مقابله با قحطی ایرلند خودداری کرد.

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	۱/۵
جهان غرب از طریق اقتصاد، فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را مدیریت می‌کند.	۰/۵ درست ☐ نادرست ☐
بسیاری از جوامع غیرغربی در رویارویی با جهان غرب به دلیل این که مرعوب قدرت نظامی و فرهنگی برتر غرب شدند، گرفتار خودباختگی فرهنگی شدند. (کنگور سراسری داخل کشور - تیرماه ۱۳۰۱)	۰/۵ درست ☐ نادرست ☐
هویت دولت - ملت‌های جدید اغلب ناسیونالیستی و قومی است. (دبیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۳۰۱)	۰/۵ درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
«.....» به این معنا است که صادرات کشورها به یک ماده خام محدود می‌شود.	۰/۵ (دفترانه سلام رسالت - دی ۱۳۰۰)
دولت ملت‌ها، حاکمیت‌های سیاسی - اقتصادی جدیدی بودند که نخستین بار در با پدید آمدند.	۰/۵
با شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی و، سرمایه‌گذاری شرکت‌های بین‌المللی به منطقه‌ای خاص محدود نمی‌شود.	۰/۵
دولت‌های مرکزی برای حفظ وضعیت مرکز - پیرامون در عرصه‌های مهم ایجاد می‌کنند.	۰/۵
نظام جهانی نیز یک است که خود ابعاد اقتصادی سیاسی و فرهنگی دارد.	۰/۵ (پسرانه علامه هلی ۲ تهران - دی ۱۳۰۱)
جهان غرب از طریق، فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را مدیریت می‌کند.	۰/۵ (دفترانه خرازان منطقه ۲ تهران - فرورداد ۱۳۹۹)
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
۱۰. نگرش کشورهای عضو بریکس نسبت به گروه خود چیست و از سازمان همکاری شانگهای با چه عنوانی یاد می‌شود؟ (کنگور سراسری داخل کشور - تیرماه ۱۳۰۰)	۰/۵
۱۱. (۱) برداشتن موانع موجود بر سر راه تجارت بین‌المللی و حفظ منافع خود - پیمان باسل (۲) حامی و ارتقاء دهنده وضعیت کشورهای در حال رشد و نیرویی برای حفظ صلح جهان - ناتوی شرق (۳) شکل‌گیری براساس سیاست جهانی‌سازی اقتصاد قدرت‌های برتر اروپایی و آمریکایی - ناتوی شرق (۴) شناسایی تغییرات اقتصادی در سطح جهانی با سرمایه‌گذاری شرکت‌های بین‌المللی - جنبش عدم تعهد شناسایی و مدیریت تغییرات اقتصادی در سطح جهانی، توسط شرکت‌های بین‌المللی، با استفاده از کدام گزینه صورت می‌گیرد؟ (دبیرستان پسرانه خرفیگان منطقه ۱۶ - فرورداد ۱۳۰۰)	۰/۵
(۱) نهادهای بین‌المللی (۲) شرکت‌های چندملیتی (۳) شبکه‌های عظیم اطلاعاتی (۴) بازارهای مشترک منطقه‌ای	
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	
۱۲. به چه دلیل مبادلات تجاری در سطح جهانی نامتعادل می‌شود؟ (کنگور سراسری داخل کشور - تیرماه ۱۳۰۰)	۰/۵
۱۳. چه عاملی باعث سلب قدرت چانه‌زنی کشورهای استعمارزده در اقتصاد جهانی می‌شود؟	۰/۵
۱۴. عامل مؤثر در شکل‌گیری دهکده جهانی چیست؟ (دفترانه خرفیگان اراک - دی ۱۳۹۹)	۰/۵
۱۵. هدف از ایجاد سازمان کنفرانس اسلامی، چه بود؟ (دبیرستان پسرانه حکمت شهری - دی ۱۳۰۰)	۰/۵
۱۶. چه عاملی موجب شده بسیاری از ناظران از امپراتوری رسانه سخن بگویند؟ (غیردولتی سما ۲ پسران تهران - دی ۱۳۰۱)	۰/۵
۱۷. جوامع غربی از آموزش چه بخش‌هایی از علوم، به جوامع غیرغربی خودداری می‌کنند؟	۰/۵
ث) وصل کردنی عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است.)	۲
الف ۱. حفظ فاصله و وابستگی کشورهای غربی و غیرغربی ۲. عمیق‌ترین تأثیر را در توزیع فرهنگ غرب در جهان دارد. ۳. علت مبادلات تجاری نامتعادل در سطح جهانی چیست؟ ۴. فرایندی که هیچ اعتنایی به مرزهای ملی ندارد.	ب الف) جهانی شدن ب) وابستگی سیاسی پ) وابستگی کشورهای استعمارزده ت) وابستگی اقتصادی ث) ترویج علوم انسانی غربی

(چ) ویژگی‌های اقتصاد سرمایه محور:

- در حرکت‌های آغازین خود، نیازمند حمایت سیاست‌های قومی و منطقه‌ای بود. + انباشت ثروت (علت) + پدید آمدن شرکت‌های بزرگ چند ملیتی (علت) + گسترش صنعت (علت) - از اهمیت مرزهای سیاسی کاست. (معلول)
- (ح) دولت - ملت‌ها (کشورهای استعمارگر) با استفاده از شبکه‌های عظیم اطلاعاتی، تغییرات اقتصادی در سطح جهانی را شناسایی و مدیریت می‌کنند.
- (خ) کانون‌های ثروت و قدرت:

۱. برای حفظ منافع خود، از طریق سازمان‌های بین‌المللی، موانع موجود بر سر راه تجارت بین‌المللی را برمی‌دارند. (علت)
 ۲. برداشتن این موانع باعث می‌شود که استقلال اقتصادی و سیاسی کشورهای مختلف را مخدوش سازند. (معلول)
- جهانی شدن (اشاره به) نظر برخی: فرایند جدیدی که نقش کشورها و دولت‌ها را در جهان تغییر داده است.

دیدگاه‌های متفاوت در مورد جهانی شدن

دبرگاه موافقان جهانی شدن:

جهانی شدن به مرزهای ملی هیچ اعتنایی ندارد. جهانی شدن در حال ایجاد نظام نوینی است که از دو جریان تجارت و تولید بین‌المللی اثر می‌پذیرد.

دبرگاه مخالفان جهانی شدن:

در حال حاضر ابعاد اقتصادی و سیاسی جهانی شدن، انسجام مطلوب جهانی را به دنبال نمی‌آورد. بلکه چالش‌ها و تضادهایی را پدید می‌آورد. چالش‌هایی که مقابله با آن‌ها، بیشتر توسط جنبش‌هایی انجام می‌شود که فراتر از مرزهای سیاسی دولت‌ها عمل می‌کنند.

چند
کلمه
مهم

- (الف) کشورهای عضو بریکس: خود را حامی کشورهای در حال رشد و ارتقاء دهنده وضعیت آن‌ها و نیرویی برای حفظ صلح جهان می‌دانند.
- (ب) سازمان کنفرانس اسلامی: سازمانی برای حفاظت و حمایت از منافع جهان اسلام و ترویج صلح بین‌المللی است.
- (پ) سازمان همکاری شانگهای: با عنوان «ناگوی شرق» یاد می‌شود.

امپراتوری، رسانه، علم و فرهنگ

(الف) اشاعه فرهنگ و مبادلات فرهنگی در گذشته از طریق تجارت + مهاجرت صورت می‌گرفت.

(ب) تأثیر در کشورهای غربی

۱. توسعه صنعت ارتباطات و به کمک آن مدیریت انتقال فرهنگ به سایر جوامع در جهت اهداف سیاسی و اقتصادی
 ۲. موقعیت برتر در عرصه تولید و پخش رسانه و ایجاد امپراتوری رسانه‌ای (به فصوص آمریکا)
 ۳. تضعیف ارزش‌ها و سازوکارهای دموکراسی به علت تجمع قدرت رسانه در دست چند شرکت یا فرد قدرتمند
 ۴. مدیریت فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی از طریق رسانه‌ها و تربیت نخبگان آن‌ها در جهت منافع خود
- (پ) تأثیر در کشورهای غیرغربی
۱. قرار گرفتن در موضع ضعف از نظر اقتصادی و سیاسی و در نتیجه ایجاد نوعی خودباختگی فرهنگی به علت برخورد استعماری غرب در حالی که در گذشته به تبادلات فرهنگی می‌پرداختند.
 ۲. از دست دادن حالت خلاق و فعال مدیریتی در گزینش عناصر فرهنگی جوامع دیگر و فراگرفتن این عناصر به صورت تقلیدی نه با تحقیق و گزینش
 ۳. آسیب‌پذیری در برابر امپراتوری رسانه‌ای غرب به علت نداشتن منابع و امکانات حفظ استقلال فرهنگی
 ۴. متزلزل شدن هویت فرهنگی این جوامع به علت تجمع قدرت رسانه در دست صاحبان ثروت و صهیونیست‌ها
 ۵. تربیت نخبگان این جوامع توسط غرب با تثبیت مرجعیت علمی غرب + توزیع هدفمند علوم طبیعی و انسانی
 ۶. فراگرفتن بخشی از علوم طبیعی مورد نیاز برای خدمت‌رسانی به کالاهای غربی از غرب و محروم ماندن از دانش‌های راهبردی به علت خودداری از آموزش آن‌ها
- (ت) تأثیرات جهانی
۱. کوتاه شدن فاصله‌های زمانی و مکانی و کوچک شدن جهان به صورت دهکده‌ای واحد به علت توسعه صنعت ارتباطات
 ۲. فرو ریختن مرزهای جغرافیایی و سیاسی جهان کوچک
 ۳. فرهنگ جوامع غیرغربی خودباخته در دسترس مدیران فرهنگی جهان و در خدمت کانون‌های قدرت و ثروت
 ۴. سازماندهی زندگی افراد بر پایه علوم انسانی غربی و بنیان‌های هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و معرفت‌شناختی سکولار و دنیوی
 ۵. ترویج علوم انسانی غربی در کشورهای غیرغربی و ایفای عمیق‌ترین تأثیر در توزیع جهانی فرهنگ غرب به علت این که فرهنگ‌های معنوی و دینی، هویت خود را از نگاه غرب بازخوانی می‌کنند.
 ۶. محروم شدن فرهنگ‌ها از علمی که مبتنی بر بنیان‌های دینی‌شان باشد.

درس هشتم: (تحولات نظام جهانی)

درسنامه

درس ۸ (در یک نگاه)

کشور - یک واحد اجتماعی کلان - عملکرد اقتصادی کشورهای غربی - ویژگی‌های کشورهای مستعمره - اقتصاد تک محصولی قدرت چانه‌زنی در اقتصاد جهانی - وابستگی اقتصادی - مبادلات تجاری نامتعادل - انتقال ثروت - صنایع وابسته - تعدیل جهانی ثروت - نهضت‌های آزادی‌بخش - تخته قاپو کردن ایلات - ناسیونالیستی و قومی - جهانی شدن - اقتصاد سرمایه محور شرکت‌های بزرگ چند ملیتی - نهادهای بین‌المللی - بازارهای مشترک منطقه‌ای - شبکه‌های عظیم اطلاعاتی - سیاست جهانی‌سازی اقتصادی - جنبش عدم تعهد - سازمان کنفرانس اسلامی - کشورهای عضو بریکس - امپراتوری رسانه - انتقال و اشاعه فرهنگ - صنعت ارتباطات - تجمع قدرت رسانه - ارزش‌های دموکراتیک جهان غرب - تثبیت مرجعیت علمی غرب

(الف) امروزه شیوه غالب زندگی اجتماعی در دنیا، زندگی در واحدهایی اجتماعی به نام کشور است.

(ب) ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی دارد.

اقتصادی	سیاسی	فرهنگی
مزرعه، کارخانه، بانک، اشتغال، تورم، ثروت	امنیت، قدرت، دولت، انتخابات نیروهای مسلح	رسانه، هنر، ادبیات، دانشگاه، مسجد، مدرسه

تحولات اقتصادی و سیاسی

(الف) عملکرد اقتصادی کشورهای غربی در چارچوب دولت - ملت‌های جدید شکل گرفت.

(ب) کشورهای استعمارگر **ابتدا** - اقتصاد کشورهای استعمارزده را دگرگون کردند.

(ب) اقتصاد کشورهای غیر غربی قبل از استعمار

۱. اغلب در تعامل با محیط جغرافیایی خود بود.

۲. به گونه‌ای مستقل بود.

۳. روابط تجاری در حدی نبود که استقلال سیاسی آنان را در معرض خطر قرار دهد.

(ت) دوران استعمار - اقتصاد کشورهای استعمار شده و تحت نفوذ، برای رفع نیازهای اقتصادی کشورهای غربی، به تدریج تغییر یافت.

ویژگی‌های اقتصاد کشورهای استعمارزده در دوران استعمار

(الف) به بازار مصرف کالاهای تولید شده کشورهای غربی تبدیل می‌شوند.

(ب) نیروی کار و مواد خام مورد نیاز کشورهای غربی را تأمین می‌کنند.

(پ) کشورهای تحت نفوذ و استعمارزده به طرف اقتصاد تک محصولی سوق داده می‌شوند.

(ت) از دست دادن قدرت چانه‌زنی در اقتصاد جهانی و ایجاد وابستگی اقتصادی

(ث) وابستگی اقتصادی باعث می‌شود مبادلات تجاری در سطح جهانی نامتعادل شود و انتقال ثروت، به طرف کشورهای غربی ادامه پیدا کند.

(ج) انتقال برخی صنایع وابسته به کشورهای غیر غربی در راستای منافع غرب انجام می‌شود.

(چ) وابستگی کشورهای استعمارزده، امکان عبور از مرحله استعمار به استعمار نو را برای کشورهای استعمارگر پدید می‌آورد.

افول دولت - ملت‌ها و جهانی شدن

(الف) دولت - ملت‌ها، حاکمیت‌های سیاسی اقتصادی جدیدی بودند.

(ب) نخستین بار در اروپای غربی با افول قدرت کلیسا پدید آمدند.

(پ) اغلب هویتی ناسیونالیستی، قوم‌گرایانه و سکولار داشتند.

(ت) در مسیر توسعه خود به صورت قدرت‌های استعماری در آمدند.

(ث) به دنبال فتوحات استعماری، جغرافیای سیاسی جدیدی را در مناطق حضور خود برای دیگر فرهنگ‌ها پدید آوردند.

(ج) عواملی که سبب پیدایش دولت - ملت‌ها در تاریخ معاصر بشری شدند:

۱. در سده اخیر تغییر یافته‌اند و به دنبال آن، نقش کشورها و دولت‌های آن‌ها در جهان تغییر کرده است.

۲. برخی از این فرایندها جدید با عنوان جهانی شدن یاد می‌کنند.

ویژگی‌های اقتصاد سرمایه محور:

حرکت‌های آغازین خود، نیازمند حمایت سیاست‌های قومی و منطقه‌ای بود. + انباشت ثروت (علت) + پدید آمدن شرکت‌های بزرگ چند ملیتی (علت) +

رش صنعت (علت) - از اهمیت مرزهای سیاسی کاست. (معلول)

دولت - ملت‌ها (کشورهای استعمارگر) با استفاده از شبکه‌های عظیم اطلاعاتی، تغییرات اقتصادی در سطح جهانی را شناسایی و مدیریت می‌کنند.

ثابت‌های ثروت و قدرت:

ای حفظ **منافع خود** از طریق سازمان‌های بین‌المللی، موانع موجود بر سر راه تجارت بین‌المللی را برمی‌دارند. (علت)

داشتن این موانع باعث می‌شود که استقلال اقتصادی و سیاسی کشورهای مختلف را مخدوش سازند. (معلول)

نی شدن (اشاره به) نظر برخی: فرایند جدیدی که نقش کشورها و دولت‌ها را در جهان تغییر داده است.

نگاه‌های متفاوت در مورد جهانی شدن

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. دولت‌های سکولار غربی در حمایت از مبلغان مسیحی انگیزه دینی داشتند. (دفترانه خزانگان منطقه ۲ تهران - دی ۱۳۹۹)	۰/۵
درست ☐ نادرست ☐	
۲. هندوستان، اندونزی و الجزایر از کشورهایی بودند که توسط استعمارگران به اشغال کامل نظامی در آمدند. درست ☐ نادرست ☐	۰/۵
۳. نشر و گسترش اسلام نیز متکی بر قدرت سیاسی و نظامی آن بود. (دبیرستان نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۳۹۰)	۰/۵
درست ☐ نادرست ☐	
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. زوال منجر به حاکمیت فئودال‌ها و اربابان بزرگ (کنت‌ها و لردها) شد. (دفترانه سلامت - دی ۱۳۹۰)	۰/۵
۵. دولت‌های سکولار غربی با، فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را دچار اختلال می‌کردند.	۰/۵
۶. کشورهای غربی برای خود نیازمند درهم شکستن مقاومت فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آن‌ها را تحمل نمی‌کردند.	۰/۵
۷. مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام نمونه‌ای از در سطح جهان است. (دفترانه سپهر معرفت - دی ۱۳۹۰)	۰/۵
۸. در هر دوره تاریخی، جوامع مختلف و شبکه روابط میان آن‌ها، را می‌سازد. (علامه علی ۲ تهران - دی ۱۳۹۰)	۰/۵
۹. فرهنگ‌های مختلف می‌توانستند از مرزهای جغرافیایی خود از طریق روابط تجاری یا عبور کنند.	۰/۵
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
۱۰. شکل‌گیری نظام نوین جهانی چگونه بود؟ (کنکور سراسری داخل کشور - تیرماه ۱۳۹۰)	۰/۵
۱) در دو سده نوزدهم و بیستم، سازماندهی سیاسی و فرهنگی جدیدی شکل گرفت که جوامع غربی را به صورت جوامع مرکزی و دیگر جوامع را به صورت جوامع پیرامونی در آورد و بدین‌سان نظام نوین جهانی شکل گرفت. ۲) در سده‌های هفدهم تا بیستم، اقتصاد گسترده‌ای شکل گرفت که تقسیم‌کارش از مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود فراتر رفت و نظامی در سطح جهان با عنوان «نظام نوین جهانی» پدید آورد که جوامع غربی را به صورت مرکز و سایر جوامع را به صورت پیرامون در آورد. ۳) سازماندهی نظامی و سیاسی در دو سده هجدهم و نوزدهم، موجب شد کشورهای غیر غربی در حاشیه روابط و سازمان‌های سیاسی و اقتصادی جهانی وضعیتی متزلزل پیدا کرده و در نظام نوین جهانی ادغام شوند. ۴) در سده شانزدهم فرهنگ غرب برای بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود به سوی حذف پوشش دینی گام برداشت و به تفسیر غیرتوحیدی فرهنگ یونان و روم بازگشت و از این به بعد نظام نوین جهانی پدید آمد.	
۱۱. روابط اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظامی بین کشورهای مختلف در جامعه جهانی، قبل از ظهور غرب جدید، چگونه برقرار بوده است؟ (۱) ظرفیت‌های فرهنگی مختلف (۲) روابط ساده میان جوامع (۳) روابط تجاری میان جوامع (۴) حاکمیت‌های متفاوت	۰/۵
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	
۱۲. مسلمانان آسیای جنوب شرقی، چگونه با فرهنگ اسلامی آشنا شدند؟ (دفترانه آیت‌الله نظام شاهد - فرورداد ۱۳۹۹)	۰/۵
۱۳. با انقلاب فرانسه چه دولت‌هایی شکل گرفتند؟	۰/۵
۱۴. عنصر دیگری که انباشت ثروت سرمایه‌داران را سرعت بخشید؛ چه بود؟ (دبیرستان فرهنگیان منطقه ۱۶ - فرورداد ۱۳۹۰)	۰/۵
۱۵. دولت‌های سکولار غربی از چه طریق بر نخبگان سیاسی جوامع غیر غربی تأثیر می‌گذاشتند؟	۰/۵
۱۶. مهم‌ترین عامل ادغام جوامع غیر غربی در نظام جهانی جدید چیست؟ (دفترانه گلپایگان منطقه ۲ - دی ۱۳۹۰)	۰/۵
۱۷. دولت - ملت‌های جدیدی که بعد از انقلاب فرانسه شکل گرفتند، خود را با چه ویژگی‌های هویتی می‌شناختند؟	۰/۵
ث) وصل کردنی عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	۱/۵
الف) ۱. مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام ۲. ویژگی‌های مطلوب یک فرهنگ جهانی را داشته باشد. ۳. جامعه جهانی عرصه حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت	الف) ب) پ) ت)
ب) ۱. انسجام جامعه جهانی ۲. تعاملات و گفت‌وگوها ۳. چالش بین فرهنگی و تمدنی ۴. چالش‌های درون فرهنگی	الف) ب) پ) ت)

شکل گیری نظام نوین جهانی

سوال نظام نوین جهانی در سطح جهانی چگونه پدید آمد؟

پاسخ: در سده های هفدهم تا بیستم، اقتصاد گسترده ای شکل گرفت که تقسیم کارش از مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود فراتر رفت و نظامی در سطح جهان

با عنوان «نظام نوین جهانی» را پدید آورد.

مراحل چهارگانه فرایند تکوین نظام نوین جهانی:

۱. پیدایش قدرت های سیاسی سکولار (سیاسی)

۲. پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت (اقتصادی)

۳. به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمان های فراماسونری (فرهنگی)

۴. استعمار و ادغام جوامع در نظام نوین جهانی (سیاسی، اقتصادی و فرهنگی)

۱. پیدایش قدرت های سیاسی سکولار

الف) زوال تدریجی قدرت کلیسا

ب) حاکمیت قدرت های منطقه ای فنودال ها و اربابان بزرگ (کننت ها و لردها)

پ) شکل گیری دولت هایی که به طور رسمی جدایی خود را از دین اعلام کردند؛ همراه با انقلاب فرانسه

ت) شناخت دولت های جدید از خود در ابعاد جغرافیایی، تاریخی، نژادی و قومی

ث) پیدایی دولت - ملت های جدید

۲. پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت

الف) رشد تجارت و برده داری

ب) انتقال برده های سیاه پوست افریقایی به مزارع آمریکایی جایگاه برتر بازرگانان نسبت به زمین داران

پ) انتقال ثروت به جوامع اروپایی

ت) دولت ها برای افزایش قدرت خود به سرمایه و پول بازرگانان نیاز داشتند.

ث) بازرگانان برای تجارت و سود، نیازمند حمایت نظامی دولتمردان بودند.

ج) شکل گیری پیوند قدرت با ثروت و تجارت

چ) سرعت بخشیدن به انباشت ثروت سرمایه داران توسط صنعت

۳. به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمان های فراماسونری

الف) کشورهای غربی به مواد خام + نیروی کار ارزان + بازار مصرف کشورهای غیر غربی نیاز داشتند.

ب) برای تأمین منافع اقتصادی خود، نیازمند درهم شکستن مقاومت فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آن ها را تحمل نمی کردند.

پ) استفاده از مبلغان مذهبی و سازمان های فراماسونری برای درهم شکستن مقاومت فرهنگی سایر اقوام

ت) تبلیغ مسیحیت برای گسترش جهانی قدرت خود، نه برای انگیزه دینی

ث) با تبلیغ مسیحیت، فرهنگ عمومی جوامع غیر غربی را دچار اختلال می کردند.

ج) تأثیر گذاری بر نخبگان سیاسی جوامع غیر غربی از طریق سازمان های فراماسونری

۴. استعمار و ادغام جوامع در نظام نوین جهانی

الف) مهم ترین عامل ادغام جوامع غیر غربی در نظام جهانی جدید ← استعمار

ب) انواع کشورهای استعمار زده

۱. برخی توسط استعمارگران به اشغال کامل نظامی در آمدند؛ مانند هندوستان، اندونزی و الجزایر

۲. برخی که قدرت مقاومت بیشتری داشتند، از طریق نفوذ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در جامعه جهانی جدید ادغام شدند و در شرایط نیمه استعماری به

سر بردند. مانند چین، عثمانی و ایران

۳. مواجه شدن جوامع استعمار زده با استعمار نو و فرانو با وجود مقاومت هایی که طی قرن بیستم از خود نشان دادند.

درس هفتم: (جامعه جهانی)

درسنامه

درس ۷ (دریک نگاه)

جامعه جهانی در گذشته و حال - شبکه روابط - قدرت تأثیرگذاری - انسجام جامعه جهانی - سرنوشت تعاملات فرهنگی ظرفیت فرهنگی برتر - مرهون قوت و قدرت فرهنگی - شکل‌گیری نظام نوین جهانی - کشورهای مرکز و پیرامون - مراحل چهارگانه تکوین نظام نوین جهانی - مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری - استعمار و ادغام - حاکمیت فئودال‌ها - انباشت ثروت سرمایه‌داران - درهم شکستن مقاومت فرهنگی - حرکت‌های پروتستانی - پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت

- جامعه جهانی: ^{اشاره به} هر دوره تاریخی، جوامع مختلف و شبکه روابط میان آن‌ها دارد.

دو حالت متفاوت جامعه جهانی براساس = ویژگی‌های فرهنگی + قدرت تأثیرگذاری جوامع مختلف

- دو حالت متفاوت جامعه جهانی براساس ویژگی‌های فرهنگی و قدرت تأثیرگذاری جوامع مختلف

۱. هنگامی که یک فرهنگ در سطح جهانی غالب باشد:

الف) به میزانی که آن فرهنگ، ویژگی‌های مطلوب یک فرهنگ جهانی را داشته باشد. - از انسجام برخوردار می‌شود.

ب) اگر فرهنگ یا فرهنگ‌های غالب و اثرگذار، ویژگی‌های مطلوب را نداشته باشند. - با چالش‌های درون فرهنگی مواجه می‌شود.

پ) فرهنگ سلطه، جامعه جهانی را به بخش‌های مرکز و پیرامون تقسیم می‌کند.

ت) کشورهای پیرامون را به مرکز وابسته می‌سازد.

ث) زمینه ستیز و چالش را بین کشورهای مرکز و پیرامون ایجاد می‌کند.

۲. هنگامی که جامعه جهانی عرصه حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت باشد:

الف) تعاملات، گفت‌وگوها و برخوردهای فرهنگی و تمدنی رخ خواهد داد.

ب) چالش‌ها نیز از نوع چالش‌های «بین فرهنگی و تمدنی» خواهند بود.

پ) نمونه‌ای از چالش بین فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در سطح جهانی، مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام است.

جامعه جهانی در گذشته و حال

۱. جهانی قبل از ظهور غرب جدید

الف) فرهنگ و تمدن‌های مختلف هر کدام بر بخشی از جهان حاکمیت سیاسی داشتند.

ب) روابط اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی بین کشورها با حاکمیت‌های متفاوت برقرار بود.

پ) تعاملات فرهنگی تابع روابط سیاسی، نظامی و اقتصادی نبود.

ت) گاهی کشورهایی که از لحاظ نظامی مورد هجوم بودند، از لحاظ فرهنگی کشور مهاجم را هضم می‌کردند.

ث) امکان عبور فرهنگ‌های مختلف از مرزهای جغرافیایی، از طریق روابط تجاری و گفت‌وگوهای معرفتی وجود داشت.

نمونه‌های عینی:

ج) فرهنگ ایرانی به رغم پیروزی یونانیان در دوره حاکمیت سلوکیان، هویت خود را حفظ کردند.

چ) چین با آنکه از مغولان شکست خورده بود، فرهنگ خود را بر آنان تحمیل کرد.

ح) جامعه اسلامی شکست نظامی از مغولان را با غلبه فرهنگی بر آنان جبران کرد.

۲. ظهور فرهنگ غرب جدید

الف) شکل جدیدی از روابط میان جوامع فرهنگ غرب از سده هفدهم تا بیستم با جامعه جهانی

ب) سازماندهی سیاسی و اقتصادی جدید، در دو سده نوزدهم و بیستم و تبدیل غرب به مرکز و تبدیل سایر جوامع به پیرامون

پ) موقعیت فرهنگی کشورهای غیرغربی به دلیل روابط جهانی، متزلزل و آسیب‌پذیر شدن.

۰/۵	الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید. انقلاب صنعتی نخستین انقلاب در تاریخ تحولات اجتماعی جهان است. (پسرانه نمونه دولتی شهید نواب صفوی تهران - دی ۱۳۹۹)	۱
۰/۵	روشنگری در معنای خاص، فلسفه روشنگری را می‌سازد.	۲
۰/۵	اقتصاد فرهنگ جدید غرب، کشاورزی با روابط ارباب - رعیتی بود. (دفترانه سلام رسالت - دی ۱۳۹۱)	۳
۰/۵	ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. رنسانس به معنای و است.	۴
۰/۵	در دوران رنسانس، حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی با عنوان شناخته می‌شد.	۵
۰/۵	در قرن انقلاب صنعتی از آغاز شد.	۶
۰/۵	در دوران رنسانس، به رقابت با قدرت کلیسا پرداختند.	۷
۰/۵	دلیل نام‌گذاری دوره تاریخی فرهنگ غرب به رنسانس، این است که غرب در این زمان به بازگشت.	۸
۰/۵	 به معنای آزادی انسان از همه ارزش‌های متعالی که مستقل از او باشد.	۹
۰/۵	پ) گزینه درست را انتخاب کنید. علت پیدایش فرصت ظهور پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبان دنیاطلب در دوران رنسانس چه بود؟ (کنکور سراسری ۹۹)	۱۰
۰/۵	۱) انکار دخالت دین در امور دنیوی ۲) فرو ریختن اقتدار کلیسا ۳) رویکرد دنیوی به عالم ۴) مخالفت با عملکرد پاپ و کلیسا	۱۱
۰/۵	در دوره رنسانس فرهنگ غرب به چه منظور به سوی حذف پوشش دینی گام برداشت و نتیجه آن چه بود؟ ۱) بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود - حذف و در هم شکسته شدن اقتدار کلیسا ۲) مقابله با نگاه معنوی و مسیحیت - حذف و در هم شکسته شدن اقتدار کلیسا ۳) مقابله با نگاه معنوی و مسیحیت - بازگشت به تفسیر غیرتوحیدی از فرهنگ یونان و روم ۴) بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود - بازگشت به تفسیر غیرتوحیدی از فرهنگ یونان و روم	۱۱
۰/۵	ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید. ویژگی نوع اول حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی در دوران رنسانس، چه بود؟ (کنکور سراسری داخل کشور - دی ۱۳۹۱)	۱۲
۰/۵	در کلیسا از تقابل میان عقل و ایمان، با چه عنوانی یاد می‌کنند؟	۱۳
۰/۵	بازگشت فرهنگ غرب به یونان و روم باستان، در دوره رنسانس، برای چه هدفی بوده است؟ (دفترانه غیر دولتی سلام رسالت - فروردار ۱۳۹۹)	۱۴
۰/۵	به ترتیب مصادیق «فرهنگ جدید غرب و رنسانس» چیست؟ (کنکور سراسری داخل کشور - دی ۱۳۹۱)	۱۵
۰/۵	چگونه در فرهنگ معاصر غرب سکولاریسم از لایه‌های سطحی فرهنگ غرب به لایه‌های عمیق آن تسری یافت؟	۱۶
۰/۵	پیدایش فلسفه دکارت، مربوط به کدام دوره تاریخی فرهنگ غرب است؟ (کنکور سراسری داخل کشور - تیر ۹۹)	۱۷
۲	ث) وصل کردنی عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	۱۸
	الف) اندیشه سیاسی جدیدی که خواست و اراده انسان را مبدأ قانون‌گذاری می‌داند. ب) حمایت قدرت‌های محلی توانستند بخشی از اروپای مسیحی را از تسلط کلیسا خارج سازند. ۳. طی قرون وسطی، از شعارها و مفاهیم معنوی و توحیدی استفاده می‌کردند. ۴. در آن حقوق انسانی، مبتنی بر ربوبیت پروردگار و فطرت الهی انسان است.	
۱/۵	ج) فقط نام ببرید. عوامل مؤثر در فرو ریختن اقتدار کلیسا (سه مورد): (دفترانه گلبانگ منطقه ۲ تهران - فروردار ۱۳۹۱)	۱۹
۱/۵	سه عامل عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب - رعیتی کدام‌اند؟	۲۰

۲. رویکرد معنوی داشتند و در تقابل با جریان دنیاطرا قرار گرفتند.

- گسترش رویکرد سکولار، در زندگی اجتماعی، فرهنگی و عمومی از طریق هنر و تفاسیر پروتستانی از دین - فرهنگ غرب برای بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود، به سوی حذف پوشش دینی گام برداشت.

غرب جدید

- با پیدایش فلسفه‌های روشنگری آغاز می‌شود.

- نهادینه شدن سکولاریسم در عقاید بنیادین و عمیق‌ترین لایه‌های فرهنگ غرب تحت تأثیر فلسفه‌های روشنگری

- انکار ارزش علمی وحی

- دنیاطرای در سطح هنجار و زندگی مردم ← گسترش فلسفه روشنگری ← سرایت سکولاریسم

آثار فرهنگ جدید غرب در زندگی اجتماعی

عرصه‌های اجتماعی	آثار فرهنگ جدید غرب	دوران قبل از قرون وسطی
۱. علم، فناوری و صنعت	- به تدریج به ابزار تسلط انسان بر طبیعت تبدیل شد. - علوم تجربی در بین علوم مختلف بیشترین اهمیت را پیدا کرد. - فناوری و صنعت رهاورد علوم تجربی بود. (انقلاب صنعتی)	- موظف به شناخت حقیقت و عالم است. - مسئولیت عبور انسان را از ملك به ملكوت
۲. اقتصاد	- گسترش تجارت و رشد صنعت، قشر جدید سرمایه‌داران را به وجود آورد. - اقتصاد کشاورزی فئودالی به اقتصاد صنعتی سرمایه‌داری متحول شد. - روابط ارباب - رعیتی به روابط کارگران سرمایه‌داران تغییر یافت.	- اقتصاد بر مبنای کشاورزی و روابط اجتماعی ارباب - رعیتی بود. (فئودالیسم) - فئودالیسم نوعی برده‌داری بود. - کشاورزان، وابسته به زمین‌های اربابان خود بودند و امکان جابه‌جایی (مهاجرت) نداشتند.
۳. حقوق بشر	- به جای حقوق فطری الهی انسان، حقوق طبیعی بشر شکل گرفت. - عمل براساس خواسته‌ها و نیازهای صرفاً طبیعی و این جهانی به - رویگردانی از نگاه معنوی انجامید.	- حقوق فطری انسان مورد توجه بود. - براساس نیازهای دنیوی و معنوی عمل می‌شد. - رفتارهای دنیوی، توجه دینی می‌شد.
۴. سیاست	- شکل‌گیری یک نظام سیاسی کاملاً دنیوی متناسب با ارزش‌های بنیادین غرب - اصالت بخشیدن به انسان دنیوی - خواست و اراده آدمی را مبدأ قانون‌گذاری می‌داند. - شکل‌گیری اندیشه سیاسی لیبرالیسم	- ریشه در اراده الهی هر چند در ظاهر داشت.

لیبرالیسم

الف) جایز دانستن همه امور در قیاس با خواست انسان تعریف کرده‌اند.

ب) به معنای آزادی انسان از همه ارزش‌های متعالی است که مستقل از او باشد.

انقلاب فرانسه

- ریشه در دوران رنسانس، اندیشه‌های فلسفی روشنگری و تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی دارد.

- نخستین انقلاب لیبرال در جهان است.

- الهام‌بخش انقلاب‌های دیگری شد که پس از چهار دهه، سراسر اروپا را فراگرفت.

درس ششم: (چگونگی تکوین فرهنگ معاصر غرب)

درسنامه

درس ۶ (دریک نگاه)

تاریخ فرهنگ غرب - یونان و روم باستان - قرون وسطی - رنسانس - غرب جدید - تجدید حیات - تولد دوباره - فرهنگ اساطیری - خداوندگاران متکثر - آباء کلیسا - جنگ‌های صلیبی - فتح قسطنطنیه - فرو ریختن اقتدار کلیسا - حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی (پروتستانتیسم) - اقتصاد کشاورزی ارباب - رعیتی - اصلاح دینی - تقابل با جریان دنیاگرا - هجوم کاتولیک‌ها - پیدایش فلسفه روشنگری - تحریفات در مسیحیت - تثلیث - تفاسیر پروتستانی از دین - علم و فناوری و صنعت - انقلاب صنعتی - اقتصاد - فنودالیسم - اقتصاد صنعتی سرمایه‌داری - حقوق بشر - حقوق طبیعی - لیبرالیسم خواست و اراده آدمی - مبدأ قانون‌گذاری - جایز دانستن همه امور - انقلاب فرانسه - الهام بخش انقلاب‌های دیگر

دوره‌های تاریخ فرهنگ غرب

۱. یونان و روم باستان ۲. قرون وسطی ۳. رنسانس ۴. غرب جدید

یونان و روم باستان:

ویژگی‌ها ← فرهنگ‌اش اساطیری بود. + خداوندگاران متکثر پرستیده می‌شدند.

قرون وسطی

الف) فرهنگ دینی مسیحیت با دعوت به توحید داشت.
ب) آباء کلیسا از شعارها و مفاهیم معنوی و توحیدی استفاده می‌کردند.
پ) رویکرد دنیوی با پوشش معنوی داشتند. (مکولاریسم پنهان)
ت) به نام خداوند، بندگان خدا را به بندگی (بررگی) می‌گرفتند.
ث) به بهانه ایمان و وحی، عقل را از اعتبار می‌انداختند. (تثلیث)
ج) پیامد تحریفات که در مسیحیت قرون وسطی
الف) در سطح اندیشه و نظر: مسیحیت آمیخته با رویکردهای اساطیری شد و با قبول تثلیث از ابعاد عقلانی توحید دور ماند.
ب) در سطح زندگی و عمل: مسیحیان و آباء کلیسا در تعامل با فرهنگ امپراتوری روم، به سوی نوعی دنیاگرایی گام برداشت.

رنسانس

- به معنای تجدید حیات و تولد دوباره است.
- از قرن چهاردهم تا شانزدهم میلادی را شامل می‌شود.
- دلیل نام‌گذاری، غرب در این زمان به فرهنگ یونان و روم بازگشت.
- فرو ریختن اقتدار کلیسا در این دوره بود. دلایل: جنگ‌های صلیبی + مواجهه اروپاییان با مسلمانان + فتح قسطنطنیه
- پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبان دنیاطلب کلیسا فرصت بروز و ظهور پیدا کردند.
- به انکار دخالت دین در امور دنیوی به جای انتقاد از عملکرد اربابان کلیسا می‌پرداختند.
- رویکرد دنیوی به عالم، در سطح هنر، اقتصاد، سیاست و در قالب حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی آشکار شد.
- هنر: هنرمندان، به ابعاد جسمانی و دنیوی انسان اهمیت دادند. (برای نمونه، میسمه داوود اثر میکیل آنژ)
- اقتصاد: رشد تجارت + کشف آمریکا + بالاگرفتن تب طلا، زمینه‌های عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب - رعیتی فراهم آمد.
- سیاست: شاهزادگان اروپایی به رقابت با قدرت کلیسا پرداختند.
- مذهب: شکل‌گیری دو نوع حرکت اعتراض‌آمیز مذهبی
۱. فقط با قدرت پاپ مخالفت داشتند و با جریان دنیاگرا تقابل نداشتند.

فرهنگ معنوی و دینی	فرهنگ غرب
زمینه‌های سکولاریسم و هستی‌شناسی	- آبادی این دنیا وسیله‌ای در خدمت اهداف دنیوی (نه هدف) - سکولاریسم جهان‌بینی غالب - توجیه هنجارها و رفتارهای دینی با تفاسیر دنیوی
انسان‌شناسی	- پوشش معنوی به رفتارهای دنیوی برخی افراد - اعتقاد به یک موجود مقدس و متعالی در کانون هستی - هیچ موجودی در مقابل ذات مقدس اصالت ندارد. - همه موجودات از جمله انسان، آیات و نشانه‌های ذات مقدس‌اند. - انسان برترین آیت و خلیفه خدا در زمین است. (فرهنگ اسلامی) - انسان بر سایر موجودات برتری و کرامت دارد. (فرهنگ اسلامی)
زمینه هنر	- تأکید بر ابعاد معنوی و آسمانی انسان - ترسیم چهره اسوه‌های انسانی در هاله‌ای از قداست - توجه هنرمندان به ابعاد جسمانی و زیبایی‌های بدنی انسان
زمینه حقوق بشر	- مبتنی بر فطرت الهی انسان - دارای صورتی معنوی و آسمانی - براساس خواسته‌های و تمایلات طبیعی انسان - دارای صورتی دنیوی و این جهانی
زمینه خواسته‌های دنیوی	- عدم اظهار آشکار هواهای نفسانی - پیگیری ابعاد نفسانی و دنیوی در سایه ابعاد معنوی - پنهان کردن نفس‌پرستی در قالب مفاهیم دینی - پیگیری خواسته‌های دنیوی بدون نیاز به توجیه الهی و آسمانی

روشننگری

الف) مهم‌ترین ویژگی معرفت‌شناختی فرهنگ معاصر غرب است.

ب) راه شناخت حقیقت و موانع شناخت آن را معرفی می‌کند.

پ) انواع روشننگری

۱. عام:

در این معنا، پدیده‌های مدرن و مربوط به فرهنگ معاصر غرب نیست. + اگر با هستی‌شناسی و انسان‌شناسی دینی همراه باشد، با استفاده از وحی، عقل و تجربه، تفسیری دینی از انسان و جهان ارائه می‌دهد.

- به مبنای معرفت‌شناسی پذیرفته شده در فرهنگ غرب گفته می‌شود.

- روشی از معرفت و شناخت است که با سکولاریسم و اومانیسم همراه شده است.

- در طول بیش از چهارصد سال فرهنگ جدید غرب، شکل‌های مختلفی پیدا کرده است.

- کنار گذاشتن وحی و شهود در شناخت حقیقت، وجه مشترک آن‌هاست.

۲. خاص:

- در سده‌های هفدهم و هجدهم میلادی، بیشتر شکلی عقل‌گرایانه داشت.

- روشننگری به معنای خاص **دنیسم** یعنی اعتقاد به خدایی که هیچ برنامه‌ای برای هدایت و سعادت بشر ندارد.

- در سده‌های نوزدهم و بیستم، بیشتر شکل حس‌گرایانه پیدا کرد.

- از پایان قرن بیستم با افول حس‌گرایی، فرهنگ غرب گرفتار بحران معرفت‌شناختی شد.

- سلب شدن امکان تشخیص درست یا غلط بودن باورها و اندیشه‌ها در بحران معرفت‌شناختی

۱/۵	انسان از دیدگاه اسلام، دارای چه ویژگی‌هایی است؟
۱/۵	چگونه فرهنگ اسلامی در دوران خلافت گسترش پیدا کرد؟
۱	تفاوت راهبردی استبداد تاریخی - قومی با استبداد استعماری چیست؟
۱/۵	نخبگان کشورهای اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران برای مقابله با استعمار، از چه مکاتب و روش‌هایی استفاده می‌کردند؟ چرا این مکاتب مورد حمایت مردم نبود؟
	(دیرستان غیردولتی سما ۲ پسران تهران - دی ۱۴۰۰)
	(دیرستان آیت الله نظامی شاهد فسا - دی ۱۴۰۱)
	(دیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۴۰۰)

درس پنجم: (باورها و ارزش‌های بنیادین فرهنگ غرب)

درسنامه

درس ۵ (در یک نگاه)

سکولاریسم و رویکرد دنیوی سکولاریسم آشکار و پنهان - اومانیزم و اصالت انسان دنیوی - هنر قرون وسطی - هنر مدرن و ادبیات مدرن - حقوق انسانی در فرهنگ دینی - حقوق بشر بر مبنای اندیشه اومانیزمی - روشنگری - معرفت‌شناختی فرهنگ معاصر غرب - جهان متجدد - دو معنای روشنگری عام و خاص - دنیسم - عقل‌گرایانه - حس‌گرایانه - دانش‌ابزاری بحران معرفت‌شناختی - تمثیل - شالوده و روح - رویکرد گزینشی جهان غرب - نهضت‌های جدید دینی - پروتستان‌تیسیم - نتایج منطقی - هاله‌ای از قداست - افول حس‌گرایی

استفاده از تمثیل در علوم اجتماعی:

شناسایی و معرفی پیچیدگی‌ها و ظرافت‌های زندگی فرهنگی و اجتماعی انسان

تشبیه فرهنگ به

(الف) انسان: عقاید و ارزش‌ها مانند روح و هنجارها و نمادها مانند جسم انسان است.

(ب) ساختمان: عقاید و ارزش‌ها پی و شالوده و هنجارها و نمادها مانند اجزای ساختمان‌اند.

(پ) درخت: عقاید و ارزش‌ها مانند ریشه درخت و هنجارها و نمادها مانند شاخ و برگ‌های درخت هستند.

فرهنگ

(الف) عمیق‌ترین لایه‌های آن: عقاید و ارزش‌های بنیادین آن است که به سؤالات: هستی‌شناسانه + انسان‌شناسانه + معرفت‌شناسانه پاسخ می‌دهد.

(ب) غرب: در پنج قرن اخیر اروپا، کانون شکل‌گیری فرهنگ جدیدی بوده است. + عقاید و ارزش‌های بنیادین آن عبارت از: سکولاریسم + اومانیزم + روشنگری

سکولاریسم

(الف) به معنای رویکرد دنیوی و صرفاً این جهانی به هستی است.

(ب) پاسخ فرهنگ معاصر غرب به پرسش‌های هستی‌شناسانه بشر است. به عبارت دیگر: جهان‌بینی فرهنگ غرب یا تصور آن از جهان هستی است.

(پ) همه ظرفیت‌های انسان، متوجه آرمان‌ها و اهداف دنیوی می‌شود.

(ت) ابعاد معنوی انسان و جهان به فراموشی سپرده می‌شود. یا به صورت گزینشی در خدمت اهداف و نیازهای دنیوی قرار می‌گیرد.

(ث) در فرهنگ غرب به دسته «آشکار و پنهان» تقسیم می‌شود.

(ج) آشکار: ابعاد غیر مادی جهان هستی را انکار می‌کند.

(چ) پنهان: قرار دادن بخش‌هایی از عقاید معنوی و دینی در خدمت نظام دنیوی و عمل نکردن به بخش‌های دیگر

(ح) رویکرد گزینشی جهان غرب به ابعاد معنوی و دینی جهان، **سبب پیدایش و رشد برخی نופست‌های پدید دینی با عنوان (پروتستان‌تیسیم) یاد می‌شود.**

۱. آبادی دنیا هدف مستقلی نیست بلکه وسیله‌ای در خدمت اهداف معنوی است.

۲. زندگی افراد در آن که هدف برتر خود دنیا باشد؛ رفتار دنیوی خود را توجیه دینی می‌کنند.

۱. در جهان غرب، سکولاریسم به صورت جهان‌بینی غالب در آمده است.

۲. دین‌داران، ناگزیر هنجارها و رفتارهای دینی خود را توجیه دنیوی و این جهانی می‌کنند.

اومانیزم

(الف) مهم‌ترین ویژگی انسان شناختی فرهنگ معاصر غرب است.

(ب) به معنای اصالت انسان دنیوی و این جهانی است.

(پ) اومانیزم از نتایج منطقی سکولاریسم است.

ایسه اومانیزم در

کلید

فرهنگ غرب	فرهنگ معنوی و دینی
- سکولاریسم، جهان‌بینی، غالب	-

مینه‌های سکولاریسم و

۷/۵	فرهنگ اسلامی به دلیل گروه‌های مهاجم بیگانه را درون خود هضم و جذب می‌کرد.
۸/۵	قدرت سیاسی جوامع اسلامی که تا قبل از استعمار، بیشتر بود.
۹/۵	سازش قدرت‌های اسلامی با دولت‌های غربی، از ویژگی‌های دوران است.

۱۶

۱۰/۵	(پ) گزینه درست را انتخاب کنید. استبداد استعماری برای چه هدفی به حذف مظاهر فرهنگ اسلامی پرداخت؟ متفکران جهان اسلام در تقابل با جهان غرب، به چه نکاتی اشاره می‌کردند؟ (کنگور سراسری دی ۱۳۰۱ - یاکي تغییرات)	۱۱/۵	۱) در سایه قدرت و سلطه جهان غرب عمل کردن - فراموشی فرهنگ و هویت اسلامی و تقابل با نگاه مارکسیستی ۲) تأمین نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب - تقابل با نگاه سرمایه‌داری و تقابل با نگاه مارکسیستی ۳) در سایه قدرت و سلطه جهان غرب عمل کردن - تقابل با نگاه مارکسیستی و خطرات سلطه فرهنگ غرب ۴) تأمین نیازهای اقتصادی و فرهنگی جهان غرب - خطرات سلطه فرهنگ غرب و فراموشی فرهنگ و هویت اسلامی	۱۲/۵	غلبه قدرت‌هایی مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان و مغولان به کدام یک از دوره‌های گسترش فرهنگ اسلامی مرتبط است؟ (کنگور سراسری فارغ از کشور ۹۸ - یاکي تغییرات)	۱۳/۵	۱) عصر نبوی ۲) دوران خلافت ۳) استعمار ۴) بیداری اسلامی				
۱۴/۵	(ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید. زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند در فرهنگ اسلام چیست؟ دوران خلافت از چه زمانی آغاز شد؟ اسلام چه چیزی را به بشریت نوید داده است؟ قدرت سیاسی جوامع اسلامی در دوران استعمار، از چه طریق با قدرت استعمارگران پیوند خورد؟ و به چه صورتی درآمد؟ چگونه امت اسلامی، مرحله جدیدی را در گسترش فرهنگ جهانی اسلام آغاز کرده است؟ قبل از ظهور اسلام، شمال غربی و جنوب شرقی شبه جزیره عربستان، تحت نفوذ چه امپراتوری‌هایی بود؟ کدام مورد نقطه عطفی در بازگشت به فرهنگ اسلامی در جهان اسلام است؟	۱۵/۵	(درفرانه غیردولتی رخا، شرق منطقه ۳ تهران - دی ۱۳۰۱)	۱۶/۵	(درفرانه فرزاتگان منطقه ۲ تهران - فراد ۱۳۰۱)	۱۷/۵	(دیرستان پسرانه کلمت شهری - دی ۱۳۰۰)	۱۸/۵	(درفرانه فرهیتگان اراک - دی ۱۳۰۰)	۱۹/۵	
۱	(ث) وصل کردنی عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	۱	۱. از خداوند واحدی حکایت دارد که خدای قوم و قبیله خاصی نیست. ۲. تشکیل حکومت اسلامی ۳. در این دوره قدرت‌های سیاسی برای بقای خود، در ظاهر از مفاهیم و ارزش‌های دینی استفاده کردند. ۴. پشتوانه و پیشینه‌ای خارج از جهان اسلام نداشت.	۱	الف) عصر نبوی ب) استبداد قومی پ) توحید ت) دوران خلافت ث) دوران استعمار						
۱/۲۵	(ج) فقط نام ببرید. سه ویژگی اصول اعتقادی و ارزش‌های فرهنگی اسلام:	۱	مراحل چهارگانه گسترش فرهنگ اسلامی (به ترتیب):	۱/۲۵	سه هدف برانگیختن و مبعوث کردن انبیای الهی:						
۱	(ج) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. چرا در دوران خلافت قدرت‌هایی نظیر سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان و عثمانی مانع آشکار شدن ظرفیت‌های اسلامی به طور کامل شدند؟	۱/۵	انسان از دیدگاه اسلام، دارای چه ویژگی‌هایی است؟	۱/۵	چگونه فرهنگ اسلامی در دوران خلافت گسترش پیدا کرد؟	۱	تفاوت راهبردی استبداد تاریخی - قومی با استبداد استعماری چیست؟	۱/۵	نخبگان کشورهای اسلامی تا قبل از انقلاب اسلامی ایران برای مقابله با استعمار، از چه مکاتب و روش‌هایی استفاده می‌کردند؟ چرا این مکاتب مورد حمایت مردم نبود؟		
	(دیرستان غیردولتی سما ۲ پسران تهران - دی ۱۳۰۰)		(دیرستان آیت الله نظام شاهد نسا - دی ۱۳۰۱)		(دیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۳۰۰)						

۷

درس پنجم: (باورها و ارزش‌های بنیادین فرهنگ غرب)

درسنامه

درس ۵ (در یک نگاه)

مراحل گسترش فرهنگ اسلامی

۱. عصر نبوی

- الف) سیزده سال دعوت مردم به اسلام و مقاومت در برابر فشار نظام قبیله‌ای
 ب) ده سال حکومت و از بین بردن موانع سیاسی پیش روی اسلام در عربستان
 پ) فرستادن نامه‌های دعوت به اسلام به امپراتوری‌های ایران و روم
 ت) ورود گروه‌های مختلف برای پذیرش اسلام در سال نهم هجرت
 ث) شمال غربی شبه جزیره، تحت نفوذ و سلطه امپراتوری روم
 ج) جنوب شرقی آن تحت تأثیر و سلطه شاهنشاهی ایران

۲. دوران خلافت

- الف) از زمان رحلت پیامبر آغاز شد و در طول خلافت اموی، عباسی و عثمانی ادامه یافت.
 ب) فرهنگ جاهلی تا فتح مکه، مقاومت آشکار داشت و پس از آن به ناچار ظاهر اسلامی به خود گرفته بود.
 پ) اقتدار اسلام در مناسبات قبیله‌ای سازماندهی شد.
 ت) به دلیل قدرت و غنای خود، گروه‌های مهاجم بیگانه را نیز درون خود هضم و جذب کرد.
 ث) آشکار نشدن همه ظرفیت‌های اسلام به دلیل غلبه قدرت‌های قومی و قبیله‌ای مانند سلجوقیان، خوارزمشاهیان

۳. استعمار

- الف) دوران نفوذ استعمار غرب بر بخش‌هایی از جوامع اسلامی
 ب) دوران مغلوب شدن رجال سیاسی و دولتمردان جوامع اسلامی در مقابل قدرت نظامی و صنعتی غرب
 پ) دوران سازش قدرت‌های جوامع اسلامی با دولت‌های غربی و استعمارگر
 ت) دوران تبدیل استبداد ایلی و قومی (حفظ پوشش دینی) به استبداد استعماری (حذف مظاهر فرهنگی اسلامی)

۴. بیداری اسلامی

- الف) دوران شکل‌گیری مقاومت‌های اسلامی در مقابل نفوذ و سلطه فرهنگ غرب
 ب) گوشزد کردن خطرات سلطه غرب و فراموشی فرهنگ اسلامی توسط متفکرین اسلامی
 پ) تأثیر انقلاب اسلامی ایران برای امت اسلامی
 ت) استفاده از تعالیم اسلامی برای مقابله با سلطه استعمار به جای مکاتب ناسیونالیستی و مارکسیستی
 ث) مخدوش کردن وحدت امت اسلامی توسط مکاتب و روش‌های غربی
 ج) الهام گرفتن امت اسلامی از انقلاب ایران و بازگشت به هویت الهی
 چ) ورود به مرحله جدیدی در گسترش فرهنگ جهانی اسلام

۴

آزمون درس چهارم

۲۵ نمره

الف) درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. عقاید و ارزش‌های اسلامی به قوم و گروه خاصی تعلق ندارند. (پسرانه علامه هلی ۲ تهران - دی ۱۴۰۱)	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
۲. فرهنگ جاهلی در دوران خلافت، اقتدار جامعه اسلامی را در چارچوب مناسبات قبیله‌ای سامان بخشید.	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
۳. شقاوت و ذلت انسان در فراموشی حقیقت الهی خود و دیگر موجودات است. (دفترانه گلبانگ منطقه ۲ تهران - دی ۱۴۰۰)	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. عقاید و ارزش‌های اسلامی با به عرصه فرهنگ بشری راه می‌یابند.	(دفترانه غیر دولتی سپهر معرفت - دی ۱۴۰۰) ۰/۵
۵. سعادت و عزت انسان در و رسیدن به مقام خلافت الهی است.	(دبیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۴۰۱) ۰/۵
۶. قبل از ظهور اسلام شبه جزیره عربستان، داشت.	۰/۵
۷. فرهنگ اسلامی به دلیل، گروه‌های مهاجم بیگانه را درون خود هضم و جذب می‌کرد.	۰/۵
۸. قدرت سیاسی جوامع اسلامی که تا قبل از استعمار، بیشتر بود.	(دفترانه غیر دولتی سلام رسالت - فردا ۱۴۰۱) ۰/۵
۹. سازش قدرت‌های اسلامی با دولت‌های غربی، از ویژگی‌های دوران است.	۰/۵

درس چهارم: (نمونه‌های فرهنگ جهانی ۲)

درس نامه.

درس ۴ (در یک نگاه)

آشنایی با فرهنگ جهان اسلام - توحید - انسان از دیدگاه اسلام - شکوفایی عقل - رسالت پیامبران - فرهنگ جاهلی عصر نبوی - دوران خلافت - ظواهر اسلامی - استعمار - استبداد ایلی و قومی - استبداد استعماری - تفاوت راهبرد استبداد قومی با استبداد استعماری - ناسیونالیسم - مارکسیسم - وحدت امت اسلامی - فشار نظام قبیله‌ای - پشتوانه و پیشینه‌ای خارج از جهان اسلام - حذف مظاهر فرهنگ اسلامی - متفکران جهان اسلام - نقطه عطف - مخدوش کردن

- دین اسلام با دعوت فراگیر خود، ایجاد یک فرهنگ جهانی را مورد توجه قرار داده است.

ویژگی‌های اصول اعتقادی اسلام:

۱. ثابت

۲. مربوط به هر عصر و هر نسل

۳. مبعوث شدن همه انبیاء برای تبلیغ و ترویج آن‌ها

۴. مطابق با نظام آفرینش

۵. موافق با فطرت آدمیان

۶. خصلتی جهانی نه مخصوص گروه یا قوم خاص

عقاید و ارزش‌های جهان اسلام:

الف) توحید

- خداوند واحد

- خداوند همه آدمیان نه خدای قوم و قبیله‌ای خاص

- پروردگار همه جهانیان

- همه موجودات از او به وجود آمده و به سوی او باز می‌گردند.

- او عالم را حکیمانه آفریده و تدبیر می‌کند.

ب) انسان

- مختار، مسئول، متعهد

- دارای فطرتی الهی و خلیفه خداوند در زمین

- سعادت و عزت‌اش در نزدیک شدن به خداوند و رسیدن به مقام خلافت الهی است.

- شقاوتش در فراموشی حقیقت الهی خود و دیگر موجودات

- مسئول آباد کردن این جهان

- موظف به پرهیز از فساد در خشکی‌ها و دریاهاست.

پ) عقل ← زیباترین و محبوب‌ترین مخلوق خداوند است.

ت) علل بعثت پیامبران

- برانگیختن عقل آدمیان

- اجرای عدالت و قسط و مانع شدن از چرخش ثروت در دست اغنیا

- آزادسازی مستضعفان از حاکمیت مستکبران

- رهایی آدمیان از زنجیرهای اسارت و بندگی انسان‌ها و بت‌ها

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیای خود داشتند، که فرهنگ‌شان جهانی شد.	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
۲. غلبه نظامی همواره با غلبه فرهنگی همراه است. (دبیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۳۰۱)	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
۳. استعمار اروپایی در سده هفدهم و هجدهم میلادی بزرگ‌ترین برده‌داری تاریخ بشریت را برپا کرد.	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
۴. فارابی در گونه‌شناسی جوامع، جوامع تغلب را یکی از انواع می‌داند.	۰/۵ (پسرانه علامه علی ۲ تهران - فرورد ۱۳۰۱)
۵. امپراتوری و شاهنشاهی از طریق و با و حضور مستقیم سربازان پیروز شکل می‌گیرد.	۰/۵
۶. کودتای آمریکایی - انگلیسی نوژه، به قصد طراحی شده بود.	۰/۵ (دفترانه غیردولتی سلام رسالت - دی ۱۳۰۱)
۷. استعمار نو پس از شکل‌گیری کشورهای مستعمره، در قرن بیستم به وجود آمد.	۰/۵
۸. واژه از امپراتوری گرفته شده است و به هر نوع گفته می‌شود.	۰/۵ (دفترانه غیردولتی فرزاتگان منطقه ۲ تهران - فرورد ۱۳۰۱)
۹. جهان غرب در استعمار فرا نو، دیگر کشورها را هدف قرار می‌دهد.	۰/۵ (دفترانه غیردولتی سپهر معرفت تهران - دی ۱۳۰۰)
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
۱۰. در کدام بازه زمانی، فرهنگ غرب شکل گرفته است و در این مدت فرهنگ غرب به تولید اشکال مختلفی از چه مفهومی پرداخته است و از این مفهوم با چه عنوانی یاد می‌کنند؟	۰/۵ (دبیرستان ۱۷ شهیدپر کنگاور - دی ۱۳۰۰)
۱۱. سه دلیلی که در جامعه تغلب افراد از چیرگی بر یکدیگر خودداری می‌کنند، کدام است؟	۰/۵ (کنکور سراسری سال ۹۸ - باکلی تغییر)
۱) چهار قرن اخیر - سلطه - جهانی شدن ۲) چهار قرن اخیر - فرهنگ - سلطه ۳) پنج قرن اخیر - فرهنگ - امپریالیسم ۴) پنج قرن اخیر - سلطه - استعمار	
۱) احتیاج برای غلبه بر اقوام دیگر - همواره مورد ستایش قرار گرفتن - تقویت حس خودخواهی ۲) نیازمندی برای بقای خود - احتیاج برای غلبه بر اقوام دیگر - جلوگیری از غلبه اقوام دیگر بر خود ۳) جلوگیری از غلبه اقوام دیگر بر خود - نیازمندی برای بقای خود - تقویت حس خودخواهی ۴) تقویت حس خودخواهی - همواره مورد ستایش قرار گرفتن - جلوگیری از غلبه اقوام دیگر بر خود	
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	
۱۲. چرا فرهنگ مغولان شایستگی جهانی شدن را نداشت؟	۰/۵ (دبیرستان پسرانه فرهنگستان منطقه ۱۶ - فرورد ۱۳۰۰)
۱۳. اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا برای تأمین سلطه خود چه کردند؟	۰/۵
۱۴. در چه صورت، قومی مغلوب می‌تواند گروه مهاجم را به خدمت بگیرد؟	۰/۵ (دفترانه شاهد تویذیب منطقه ۱ تهران - دی ۱۳۰۰)
۱۵. اشغال نظامی جوامع ضعیف به چه مفهومی اشاره دارد؟	۰/۵
۱۶. در استعمار قدیم، به کشور فاتح و کشور به بند کشیده شده چه می‌گویند؟	۰/۵ (دفترانه غیردولتی رفاه شرق منطقه ۳ تهران - دی ۱۳۰۱)
۱۷. دولت‌های استعماری برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته خود، چه روشی را به کار می‌گرفتند؟	۰/۵
ث) وصل کردنی	
۱۸. عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است).	۱
الف) ۱. پذیرش برتری فرهنگی جامعه مسلط ۲. کنترل بازار دیگر کشورها ۳. به معنای اشغال یک سرزمین خارجی با اتکا به قدرت سیاسی و نظامی است. ۴. نقطه اوج استعمار اروپاییان در این قرن بود.	ب) الف) قرن نوزدهم ب) استعمار پ) استعمارفرانو ت) استعمار نو ث) قرن هجدهم

امپریالیسم اقتصادی

زمانی رخ می دهد که یک کشور با قدرت اقتصادی خود بتواند بازار و مواد خام کشور دیگر را تصرف کند.

امپریالیسم فرهنگی

زمانی رخ می دهد که کشوری که تحت سلطه سیاسی یا اقتصادی قرار گرفته است نتواند فرهنگ خود را حفظ کند و برتری فرهنگی جامعه مسلط را بپذیرد.

اشکال مختلف استعمار

استعمار قدیم

بر اشغال یک سرزمین خارجی از طریق قدرت نظامی و سیاسی دلالت می کند.

استعمار نو

کشور استعمارگر به کمک قدرت اقتصادی خود و با استفاده از نهادهای اقتصادی و سیاسی بین المللی و همچنین از طریق دولت های دست نشانده کنترل بازار و سیاست کشور دیگر را در دست می گیرد.

استعمار فرانو

در این نوع استعمار بیش از آن که از ابزارهای نظامی، سیاسی و اقتصادی استفاده کنند از ابزارهای فرهنگی، علمی به ویژه رسانه ها و فناوری اطلاعات استفاده می شود و هویت فرهنگی دیگر کشورها مورد هدف قرار می گیرد.

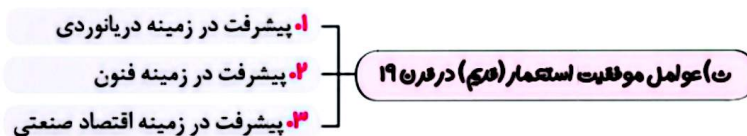
– نکاتی پیرامون استعمار قدیم

(الف) در استعمار به کشور فاتح، دولت استعماری و به کشور به بند کشیده شده، مستعمره می گویند.

(ب) استعمار نوعی جهان گشایی و امپراتوری است که از قرن پانزدهم توسط اروپاییان آغاز شد و در قرن نوزدهم به اوج رسید.

(پ) استعمار اروپایی در سده هفدهم و هجدهم میلادی بزرگ ترین برده داری تاریخ بشریت را برپا کرد.

(ت) در این نوع استعمار، استعمارگران حضور مستقیم و آشکار دارند.



– نکاتی در مورد استعمار نو

(الف) پس از شکل گیری جنبش های استقلال طلبانه کشورهای مستعمره طی قرن ۲۰ به وجود آمد.

(ب) کشورهای استعمارگر با استفاده از شرایط مساعدی که در دوره استعمار ایجاد کرده اند، از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره، برای رسیدن به اهداف استعماری خود استفاده می کنند.

(پ) دولت های استعمارگر برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته به خود، از کودتای نظامی نیز استفاده می کنند.

(ت) انواع کودتا

(الف) موفق: ← مانند ۲۸ مرداد + ۲۹ اسفندماه سال ۱۲۹۹ رضاخان

(ب) ناموفق ← نمونه (همدان)

(ت) استعمارگران پنهان و مجریان آشکارند.

– نکاتی در مورد استعمار فرانو

(الف) استعمارگران بیش از ابزارهای نظامی، سیاسی و اقتصادی از ابزارهای فرهنگی و علمی به ویژه رسانه ها و فناوری اطلاعات استفاده می کنند.

(ب) کشور استعمارگر به عقاید، آرمان ها و ارزش های فرهنگ دیگر هجوم می برد و به جای آن باورها و ارزش های غرب را تبلیغ و ترویج می کند.

(پ) استعمارگران و مجریان هر دو پنهان هستند.

درس سوم: (نمونه‌های فرهنگ جهانی ۱)

درسنامه

درس ۳ (دریک نگاه)

فارابی و گونه‌شناسی جوامع - جامعه تغلب - شیفته غلبه بر اقوام و ملل دیگر - مقهور کردن دیگران - جهان‌گشایی و امپراتوری - عملکرد فرهنگ سلطه - ارزش اجتماعی برتر - کشورگشایی - کشتار و خسارت‌های انسانی و اقتصادی - گسترش فرهنگی - استقلال سیاسی - قومی و قبیله‌ای - شایستگی‌های جهانی شدن - امپریالیسم و استعمار - اشکال مختلفی از سلطه - انواع امپریالیسم (سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) - برتری فرهنگی جامعه مسلط - موفقیت‌های استعمار (قدیم) - نسل‌کشی - جنبش‌های استقلال‌طلبانه کشورهای مستعمره - کودتای نظامی (موفق و ناموفق) - کنترل بازار و سیاست - انواع استعمار (قدیم، نو و فرانو) - رسانه‌ها و فناوری اطلاعات - تهاجم فرهنگی

- در گونه‌شناسی فارابی جامعه تغلب یکی از انواع جوامع جاهلی است.

- تعریف جامعه تغلب: سلطه بر فرهنگ‌ها و جوامع دیگر، را ارزش اجتماعی برتر می‌دانند.

- ویژگی‌های جامعه تغلب:

(الف) همه مردم شیفته غلبه بر اقوام و ملل دیگر هستند و برای رسیدن به این امر با یکدیگر همکاری می‌کنند.

(ب) هدف، خوار و مقهور کردن دیگران است. (ملت مقهور مالک جان و مال خود و هیچ چیز دیگری نباشند)

(پ) گمان می‌برند تنها خودشان خوشبخت، پیروز و مورد رشک (حسادت) دیگران بوده و از همه جوامع برترند.

(ت) دارای حس خودخواهی هستند و می‌خواهند دیگران آن‌ها را ستایش و چاپلوسی نمایند.

(ث) علاقه این افراد برای چیرگی بر دیگران، به دلیل نیاز به بقا، و جلوگیری از غلبه اقوام دیگر بر خود به هم نیازمندند، ناچارند از چیرگی بر یکدیگر خودداری کنند.

- جهان‌گشایی و امپراتوری

(الف) کشورگشایی با قدرت نظامی

(ب) حضور مستقیم سربازان پیروز همراه با کشتار و خسارت

(پ) گاهی هضم شدن در فرهنگ مغلوب

- اروپا در پنج قرن اخیر + کانون شکل‌گیری فرهنگ جدیدی است که ^{نابیده می‌شود} ← فرهنگ غرب

غلبه نظامی بر یک جامعه همیشه غلبه فرهنگی و بسط فرهنگی قوم مهاجم را به دنبال ندارد.

قوم شکست خورده اگر فرهنگی غنی و قوی داشته باشد می‌تواند گروه مهاجم را در خود هضم نماید و آن‌ها را به خدمت بگیرد.

قوم شکست خورده اگر هویت فرهنگی خود را حفظ کند با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی قوم مهاجم می‌تواند استقلال سیاسی خود را به دست آورد.

ایران، هند و چین علی‌رغم شکست از مغولان به دلیل داشتن فرهنگ غنی و حفظ هویت فرهنگی خود توانستند گروه مهاجم را در خود هضم نموده و با ضعیف شدن آن‌ها استقلال سیاسی خود را به دست آورند.

به هر نوع سلطه‌ای امپریالیسم می‌گویند.

اشکال امپریالیسم

امپریالیسم سیاسی

زمانی رخ می‌دهد که یک کشور از طریق نظامی جوامع دیگر را اشغال کند.

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی دارد. (دیرستان پسرانه کمدت شهری - دی ۱۳۰۰)	درست ☐ نادرست ☐
فرهنگ‌های جبرگرا و غیرمستول منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان هستند.	درست ☐ نادرست ☐
پرسش‌های بنیادین درباره انسان و جهان، از پرسش‌ها و نیازهای متغیر انسان است.	درست ☐ نادرست ☐
ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.	
در زمان واحد، در سرزمین‌های متعدد، شکل می‌گیرند.	(دیرستان ۱۷ شورپور کنگاور - دی ۱۴۰۰)
فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه جهان گسترش می‌یابد است.	
از عقاید و ارزش‌های مشترک انسانی در فرهنگ جهانی به عنوان یاد می‌شود.	
آزادی همواره دو پرسش به همراه دارد، آزادی؟ آزادی؟	(پسرانه علامه ملی ۲ تهران - فرادر ۱۴۰۱)
فرهنگی که تسلط یک قوم، جامعه یا گروهی خاص را بر دیگران به دنبال می‌آورد و دیگر اقوام، جوامع و گروه‌ها را به ضعف و ناتوانی می‌کشانند، است.	(دیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۴۰۱)
نبودن ارزش تعهد و مسئولیت را برای آن جامعه فراهم می‌کند.	
پ) گزینه درست را انتخاب کنید.	
کدام گزینه توصیف مناسبی برای فرهنگ حق ارائه می‌دهد؟	(دیرستان علوی تهران - دی ۱۴۰۰)
۱) فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد.	
۲) فرهنگی که عقاید و ارزش‌های آن مخالف خرافات و موافق با هویت جهان اجتماعی باشد.	
۳) فرهنگی که عقاید و ارزش‌های آن مطابق مفاهیم علمی و موافق با نیازهای جامعه انسانی باشد.	
۴) فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق با نیازهای جامعه انسانی باشد.	
به ترتیب، هر یک از عبارات زیر به کدام ویژگی فرهنگ جهانی مطلوب اشاره دارد؟	(کنکور سراسری - دی ۱۴۰۱ - بایک تغییر)
- توجه صرف به نیازهای مادی و دنیوی انسان	
- داشتن معیار و میزان برای سنجش عقاید و ارزش‌های مختلف	
- گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان شمول	
- توانایی دفاع از هویت	
۱) عقلانیت - حقیقت - تعهد و مسئولیت - حقیقت	۲) معنویت - عقلانیت - عدالت - عقلانیت
۳) معنویت - حقیقت - تعهد و مسئولیت - عقلانیت	۴) عقلانیت - عقلانیت - عدالت - حقیقت
ت) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.	
علت تنوع فرهنگ به چه عاملی برمی‌گردد؟	(دیرستان پسرانه (الله منطقه ۱۲ تهران - فرادر ۱۴۰۱)
منظور فارابی از مدینه فاسقه چیست؟	(دقتزانه سپهر معرفت تهران - دی ۱۴۰۱)
آرمان‌ها و ارزش‌های صهیونیسم چه نژادی را مورد توجه قرار می‌دهد و رویکرد آن چیست؟	
در چه صورتی می‌توان مانع قطبی شدن جهان و بهره‌کشی ظالمانه برخی شد؟	(دیرستان آیت الله نظام شاهد - دی ۱۴۰۰)
به جز فرهنگ‌ها، چه عاملی دیگری گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی ندارند؟	
عبارت مقابل به چه مفهومی اشاره دارد؟ «رهایی از یک امر برای رسیدن به امری دیگر است.»	(سلام غیر دولتی دقتزانه رسالت - دی ۱۴۰۱)
ث) وصل کردنی	
عبارت‌های مرتبط در ستون «الف» و «ب» را به یکدیگر وصل کنید. (یک عبارت در ستون «ب» اضافی است.)	
۱. فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در جهان گسترش می‌یابد.	الف) جهان فرهنگی
۲. معیاری برای دفاع از حقانیت عقاید و ارزش‌ها	ب) معنویت
۳. پاسخگوی نیازهای مادی و معنوی انسان‌ها	پ) حقیقت
۴. رهایی از قید و بندها برای رسیدن به ارزش‌های والای انسانی	ت) فرهنگ جهانی
	ث) آزادی

۱/۵	۱	ج) فقط نام ببرید.	۱۹.	مشخصات فرهنگ‌های جبرگرا و غیر مستول (سه مورد):
			۲۰.	چهار مورد از عقاید و ارزش‌های عام و جهان شمول:
		ج) تعریف کنید.		
		فرهنگ سلطه یا استکبار:	۲۱.	
	۱	(دقتزانه ۱۷ شورپور تهران - دی ۱۴۰۰)		

فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد؛ **نامیده می‌شود** ← فرهنگ حق و ویژگی‌های فرهنگ مطلوب جهانی



عدالت و قسط

وجود این ارزش:

۱. مانع از دو قطبی شدن جهان
۲. مانع از بهره‌کشی ظالمانه برخی از برخی دیگر
۳. مانع از تفرقه بین جوامع
۴. مانع از تباه شدن منابع و امکانات می‌گردد.

حریت و آزادی

عدم وجود این ارزش:

مانع رسیدن انسان به کمال و حقوق انسانی‌اش می‌شود و زمینه ظلم بر او را فراهم می‌کند.
آزادی همواره با دو پرسش «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟» همراه است زیرا آزادی همواره رهایی از یک امر برای رسیدن به امر دیگری است.

حقیقت

عدم وجود این ارزش باعث می‌شود:

۱. فرهنگ معیاری برای سنجش عقاید و ارزش‌ها نداشته باشد.
۲. این نوع فرهنگ نمی‌تواند از حقانیت ارزش‌های خود دفاع کند.

معنویت

عدم وجود این ارزش باعث می‌شود:

۱. فرهنگ نتواند به پرسش‌های انسان درباره مرگ و زندگی پاسخ دهد.
۲. فرهنگ صرفاً متوجه نیازهای مادی و دنیوی بوده و به نیازهای معنوی بشر توجه نمی‌کند.
۳. این فرهنگ انسان را به بحران‌های روحی و روانی گرفتار می‌سازد.

مسئولیت و تعهد

وجود این ارزش:

- زمینه گسترش و تحقق عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول را فراهم می‌کند.
فرهنگ‌هایی که رویکرد جبرگرا و غیر مسئول دارند چون منکر نقش انسان در تعیین سرنوشتشان هستند:
۱. قدرت مقاومت را از آدمیان می‌گیرند و آن‌ها را به موجوداتی منفعل تبدیل می‌کنند.
 ۲. زمینه نفوذ سلطه‌گران را فراهم می‌آورند.

عقلانیت

عقلانیتی که بتواند به پرسش‌های بنیادین بشر درباره جهان و انسان پاسخ دهد چون در غیر این صورت فرهنگ توان دفاع از هویت خود را از دست می‌دهد.
عقلانیتی که بتواند به پرسش‌ها و نیازهای متفاوتی که در شرایط تاریخی مختلف پیش می‌آید براساس عقاید و ارزش‌های بنیادین خود پاسخ مناسب دهد.

الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.	
۱. فرهنگ‌های مختلف، گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی دارد. (دیرستان پسرانه کلمت شهری، دی ۱۴۰۰)	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵
۲. فرهنگ‌های جبرگرا و غیرمسئول منکر نقش انسان‌ها در تعیین سرنوشتشان هستند.	درست ☐ نادرست ☐ ۰/۵

درس دوم: (فرهنگی جهانی)

درس نامه

درس ۲ (در یک نگاه)

گستره جغرافیایی - تداوم تاریخی - اینکاها - روح و شالوده فرهنگها متنوع - مرکزی - پیرامونی - صهیونیسم - کانون ثروت استکبار - ارزشهای جهان شمول - نگاه سلطه جویانه - میزان و معیار - حقانیت - نیازهای ابدی - قطبی شدن - پایمال تفرقه - قید و بند - جبرگرا - عرفانهای دروغین - رویکرد دنیوی - نژاد خاص - آرمانهای مشترک انسانی - مدینه فاسقه بحرانهای روحی و روانی - عدالت - تباه شدن منابع و امکانات بشر - آزادی از چه؟ - آزادی برای چه؟ حق تعیین سرنوشت تعهد و مسئولیت - زمینه نفوذ سلطه گران - دو سطح از عقلانیت - پرسشهای بنیادین بشر - شرایط تاریخی مختلف

- فرهنگهای مختلف و اجزا و عناصر آنها گستره جغرافیایی و تداوم تاریخی یکسانی ندارند یعنی:

۱. در طول زمان در یک سرزمین واحد فرهنگهای متفاوتی پدید می آید.
 ۲. در زمان واحد در سرزمینهای متعدد، فرهنگهای گوناگونی شکل می گیرد.
 ۳. برخی از فرهنگها عمری کوتاه دارند و برخی مدت طولانی دوام می آورند.
 ۴. برخی فرهنگها در مناطق محدود به وجود می آیند و از مرزهای جغرافیایی خود عبور نمی کنند ولی برخی دیگر گسترش بسیاری دارند.
- عبور از مرزهای جغرافیایی و قومی (+) گسترش در جهان می شود ← فرهنگ جهانی
- عوامل تنوع فرهنگها:

الف) عقاید و ارزشهای اساسی - اساسی ترین عامل

ب) گستره جغرافیایی

پ) تداوم تاریخی

عوامل تنوع فرهنگها

- ظرفیتهای جهانی شدن فرهنگها:

- الف) فرهنگهایی که عقاید و ارزشهای آنها مربوط به منطقه خاصی است، از محدوده قومی و منطقه ای فراتر نمی رود.
- ب) فرهنگهایی که از مرزهای جغرافیایی خود عبور کرده و به سوی جهانی شدن گام برداشته اند.

۱. گونه نخست

۲. گونه دوم

- گونه نخست:

الف) عقاید، یا هنجارهای آن متعلق به قوم، منطقه یا گروه خاص

ب) نگاهی سلطه جویانه

پ) تقسیم جهان به دو منطقه مرکز و پیرامون

ت) دو نمونه از این گونه:

۱. فرهنگ صهیونیسم: توجه به نژاد خاص + با رویکرد دنیوی، دیگران را در خدمت به آن نژاد به کار می گیرد.

۲. فرهنگ سرمایه داری: کانون ثروت و قدرت مورد توجه + به خدمت گرفتن کشورهای پیرامونی

- گونه دوم:

الف) فرهنگی که عقاید، ارزشها و هنجارهای آن در خدمت گروه و قوم خاصی نیست.

ب) دنبال کردن سعادت همه انسانها

پ) سخن از عقاید و آرمانهای مشترک انسانی

۲. بین علوم طبیعی و علوم انسانی تفاوتی قائل نیستند.

۵. نادیده گرفتن تفاوت علوم انسانی و طبیعی ← سلب ظرفیت‌ها از علوم انسانی و اجتماعی

جهان فرهنگی → جهان ذهنی → جهان طبیعت

ب) دیدگاه دوم:

۱. جهان فرهنگی مهم‌تر از جهان ذهنی و تکوینی

۲. جهان ذهنی و فردی افراد تابع فرهنگ آن‌هاست.

۳. جهان تکوینی ماده خامی است که فرهنگ‌ها و جوامع مختلف در آن دخل و تصرف می‌کنند.

۴. از دست رفتن اهمیت و استقلال جهان ذهنی و تکوینی در برابر جهان فرهنگی

جهان طبیعت → جهان ذهنی → جهان فرهنگی

پ) دیدگاه سوم:

۱. جهان فرهنگی، جهان ذهنی و جهان تکوینی، مهم و در تعامل با یکدیگرند.

۲. از نگاه قرآن، جهان تکوینی محدود به جهان طبیعت نیست.

۳. ادراک و آگاهی نیز به انسان منحصر نمی‌شود.

۴. جهان تکوینی بر اساس حکمت و خواست خداوند سبحان، با افراد و جوامع انسانی رفتاری حکیمانه دارد.

۵. قرآن کریم برای جامعه و فرهنگ جایگاه ویژه‌ای قائل است و از زندگی و مرگ امت‌ها سخن می‌گوید.

۶. تأکید بر مسئولیت فرد در قبال فرهنگ و جامعه

۲۵ نمره

آزمون درس اول

۱

۰/۵	الف) درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید. معرفت‌شناسی یعنی پرسش‌هایی از قبیل این‌که آیا تنها راه شناخت، حس و تجربه است؟ منظومه‌های بزرگ و مهم را به دلیل اهمیت‌شان، جهان می‌نامند. (دبیرستان پسرانه نمونه دولتی فرهنگ شهید شریفی - دی ۱۴۰۱)	درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	ب) جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. بخش اجتماعی جهان انسانی، را پدید می‌آورد. عقاید و ارزش‌ها مربوط به لایه‌های فرهنگ‌اند. هر فرهنگی نوعی خاص از را در افراد پدید می‌آورد. هر آنچه با اندیشه و عمل انسان پدید می‌آید مربوط به است. از دیدگاه متفکران مسلمان، جهان طبیعت بخشی از است. به ترتیب، نام دیگر جهان فردی و جهان اجتماعی است.	درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	پ) گزینه درست را انتخاب کنید. به ترتیب، از بخش اجتماعی و فردی جهان انسانی، تحت چه عناوینی یاد می‌شود؟ (۱) جهان فرهنگی - جهان ذهنی (۲) جهان ذهنی - جهان فرهنگی (۳) جهان فرهنگی - جهان طبیعت (۴) جهان فرهنگی - جهان فوق طبیعی	درست ☐ نادرست ☐
۰/۵	گروهی که، جهان عینی را به طبیعت محدود می‌کنند و آن را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند؛ از سه جهان سخن می‌گویند، آن‌ها کدام‌اند؟ (۱) طبیعت - ذهن - هنجار (۲) ذهن - هنجار - باورها (۳) طبیعت - ذهن - فرهنگ (۴) فرهنگ - باور - ارزش	درست ☐ نادرست ☐

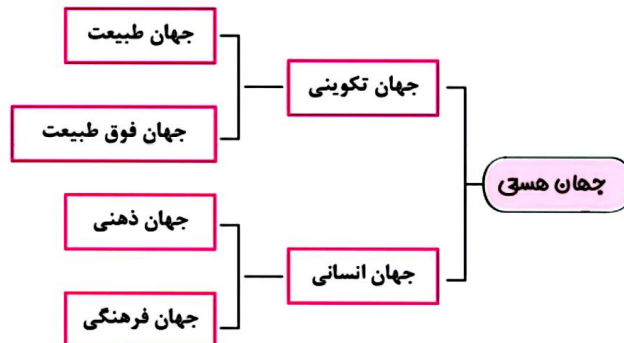
درس اول: (جهان فرهنگی)

درسنامه

درس ۱ (دریک نگاه)

پرسش‌های هستی‌شناسانه، انسان‌شناسانه و معرفت‌شناسانه - جهان - جهان انسانی - جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی - جهان طبیعت - جهان مافوق طبیعت - تعامل جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی (سه دیدگاه) - هویتی طبیعی و مادی - علوم طبیعی، علوم انسانی و علوم اجتماعی - ظرفیت‌ها و قابلیت‌ها - حکمت و خواست خداوند - رفتاری حکیمانه - زندگی و مرگ امت‌ها - تأکید بر مسئولیت فرد در قبال فرهنگ و جامعه

- عمیق‌ترین لایه‌های هر فرهنگ ← پاسخ به بنیادی‌ترین پرسش‌های بشر
- عملکرد پرسش‌ها و پاسخ‌های بنیادی به مثابه روح یا شالوده فرهنگ و ساختن عقاید اساسی یا تصاویر بنیادی هر فرهنگ را از انسان و جهان می‌سازد.
- سه دسته اصلی پرسش‌های بنیادی:
- هستی‌شناسانه پرسش ← آیا جهان هستی به همین جهان مادی محدود می‌شود؟
- انسان‌شناسانه پرسش ← آیا انسان موجودی مختار و فعال است یا مجبور و منفعل؟
- معرفت‌شناسانه پرسش ← آیا تنها راه شناخت، حس و تجربه است؟
- دسته‌بندی پدیده‌ها در مجموعه‌های بزرگ و مهم + به دلیل گستردگی و اهمیت‌شان ← نامیده می‌شود جهان
- تقسیم‌بندی جهان هستی:



- شیوه زندگی اجتماعی انسان‌ها + آگاهی و عمل مشترک انسان‌ها ← نامیده می‌شود فرهنگ
- وقتی فردی درباره موضوعی خاص می‌اندیشد، در محدوده فردی و ذهنی خود قرار دارد.
- هنگامی که اندیشه‌ای را به صورت گفتار یا نوشتار بیان کند یا براساس اندیشه و تصمیم خود با دیگران رفتار کند، ورود به جهان فرهنگی
- تناسب و هماهنگی بین دو بخش ذهنی و فرهنگی جهان انسانی:
- الف) هر فرهنگی نوع خاصی از عقاید و خصوصیات ذهنی را در افراد به وجود می‌آورد.
- ب) به همان نوع از عقاید و خصوصیات، اجازه بروز می‌دهد.
- پ) هر نوع عقیده و اخلاقی نیز فرهنگی متناسب با خود را جست‌وجو می‌کند.

تعامل جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی

الف) دیدگاه اول:

۱. جهان تکوینی به جهان طبیعت محدود می‌شود.
۲. جهان طبیعت مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان فرهنگی است.
۳. ذهن افراد و فرهنگ نیز هویتی طبیعی و مادی دارند.